

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Болдын УЯНГА

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон
Утас: 26-27-62, Факс: 32-70-16
E-mail: uyanga@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

2026 09 11 № 34X-05/9856
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх тухай

Миний бие Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Мөнхсоёл, Б.Жаргалан нарын хамтаар Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин зургадугаар дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд “Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай” анхдагч хуулийн төслийг санаачлан боловсруулж, Монгол Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж өгнө үү.

Хүндэтгэсэн,

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ГИШҮҮН

Б.УЯНГА

Б.МӨНХСОЁЛ

Б.ЖАРГАЛАН

000151

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ЕРӨНХИЙ НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА
Л.ӨЛЗИЙСАЙХАН ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Болдын УЯНГА

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон
Утас: 26-27-62, Факс: 32-70-16
E-mail: uyanga@parliament.mn
http://www.parliament.mn

2026.07.22 № УИХ-03/8688
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
тов тогтоолгох тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 26 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд “Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай” анхдагч хуулийн төслийг Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Мөнхсоёл, Б.Жаргалан нарын хамтаар санаачлан боловсрууллаа.

Хуулийн төсөлд Улсын дээд шүүх, Улсын ерөнхий прокуророос санал авахаар 2026 оны 04 дүгээр сарын 30-ны өдрийн УИХ-03/4683, УИХ-03/4684 дугаартай албан бичгүүдийг хүргүүлсэн бөгөөд Улсын дээд шүүхээс хариу ирүүлээгүй байна.

Улсын ерөнхий прокурорын болон хуулийн төслийг олон нийтээр хэлэлцүүлэхэд ирүүлсэн саналыг тоймлон хуулийн төсөлд тусган ажилласан болно.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлд заасны дагуу хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх тов тогтоож өгнө үү.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлал, хуулийн төсөл, танилцуулга болон холбогдох судалгааг хавсаргав.

Хавсралт 166 хуудастай.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ГИШҮҮН

Б.УЯНГА

000166

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ
САЙД НЯМ-ОСОРЫН УЧРАЛ
ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Болдын УЯНГА

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон
Утас: 26-27-62, Факс: 32-70-16
E-mail: uyanga@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

2026.04.28 № ЧУХ-03/4571
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөлд санал авах тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 26 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд “Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай” анхдагч хуулийн төслийг боловсруулж, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1 дэх хэсэгт заасны дагуу Засгийн газрын санал, дүгнэлтийг авахаар хүргүүлж байна.

Тус хуулийн төслийг Монгол Улсын Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, саналаа ирүүлэхийг хүсье.

“Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай” хуулийн төслийн үзэл баримтлал, хуулийн төсөл, танилцуулга болон холбогдох судалгааг хавсаргав.

Хавсралт ¹⁴⁵...хуудастай.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ГИШҮҮН

Б.УЯНГА

000078

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2026 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн 27 дугаар хуралдааны тэмдэглэлд:

“22.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Уянгаас санаачлан боловсруулсан Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай анхдагч хуулийн төсөлд өгөх Засгийн газрын санал, дүгнэлтийн төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Уянгаас санаачлан боловсруулсан Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай анхдагч хуулийн төсөлд өгөх Засгийн газрын санал, дүгнэлтийн төслийг хэлэлцээд төслийн үзэл баримтлалыг зарчмын хувьд дэмжиж, дараах санал, дүгнэлтийг хууль санаачлагчид уламжлахаар тогтов:

1.Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1 дэх хэсэгт заасныг баримтлан хуулийн төслийн үзэл баримтлалын болон хуулийн төслийн нэрийг нэг мөр болгон, нэр томьёоны хэрэглээг харилцан нийцүүлэх;

2.Хуулийн төсөлд дараах мэдээллийг олон нийтэд байнга, ил тод байлгах мэдээллийн бүрэлдэхүүнд нэмж тусгах:

1/байгалийн нөөц ашиглалттай холбоотой нийгэм, эдийн засаг, хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээ болон түүний тайлан;

2/Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 4.1.5-д “Ил тод байдал, хамтын ажиллагаанд тулгуурлан гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах, гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчид хоорондын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх бодлого хэрэгжүүлнэ” гэж заасантай холбогдуулан байгалийн нөөц ашиглалт дахь хөрөнгө оруулалтын мэдээлэл, хөрөнгө оруулалтын орчныг сайжруулах санал, дүгнэлт, зөвлөмж;

3/хуулийн төсөлд байгалийн нөөц ашиглахтай холбоотой хүний эрүүл мэндийн эрсдэлийг үнэлэх асуудал тусгагдаагүй байх тул уул уурхай, газрын тос, ус ашиглалт зэрэг үйл ажиллагаа, хүн амын эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөлөл, эрсдэл, химийн бодисын өртөлт, агаар, ус, хөрсний бохирдлын эрсдэлийн үнэлгээ, мэргэжлээс шалтгаалах өвчлөл, эрүүл ахуйн асуудалтай холбоотой мэдээлэл;

4/уул уурхай, олборлолтын бүсэд хүүхэд, жирэмсэн эмэгтэй, өндөр настай, архаг өвчтэй иргэд хамгийн өндөр эрсдэлд өртдөг тул эмзэг бүлгийн эрүүл мэндийн эрсдэлийн үнэлгээ, эмзэг бүлгийн хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах арга хэмжээ;

5/төрийн болон орон нутгийн өмчит зөвшөөрөл эзэмшигчийн худалдан авсан бараа, ажил, үйлчилгээний нэр, төрөл, хэмжээ, үнийн талаарх мэдээлэл;

6/эрчим хүчний хэрэглээ, хэмнэлтийн талаарх мэдээлэл;

7/хүлэмжийн хийн ялгарлын талаарх мэдээлэл;

8/байгаль орчны аудитын тайлан.

3.Дээр дурдсан мэдээлэлтэй холбогдуулан холбогдох бусад дагалдах хуулийн төслийг боловсруулж, тухайн мэдээлэлтэй холбогдох үйл ажиллагааны талаарх зохицуулалтыг тусгах, хуулийн төслийг Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай хуулийн төсөлтэй уялдуулан холбогдох судалгаанд шаардлагатай үнэлэлт, дүгнэлтийг тусгах;

4.Байгалийн нөөц ашиглалттай холбогдуулан төрийн байгууллагын, зөвшөөрөл эзэмшигчийн нийлүүлэх мэдээлэл, тайлан, хяналт, хариуцлагын тогтолцоог хуулийн төсөлд тодорхой тусгах нь зүйтэй. Тухайлбал, төрийн байгууллагаас мэдээлэл, тайлан нийлүүлэх, хяналт тавих чиг үүргийг салбарын хууль тогтоомжтой уялдуулж, тухайн мэдээлэл нийлүүлэх төрийн байгууллагыг нэг бүрчлэн тодорхой үүрэгжүүлэн тусгах;

5.Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 61 дүгээр тогтоол, Засгийн газрын 2025 оны 206 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг тус тус хангах зорилгоор Засгийн газраас батлах захиргааны хэм хэмжээний актын тоог бууруулах чиглэлийг баримталж байгаа тул хуулийн төсөлд Засгийн газар, Үндэсний зөвлөлөөс батлахаар буюу захиргааны хэм хэмжээ тогтоосон акт гаргах эрхийг Улсын Их Хурлаас бусад байгууллагад олгохоор тусгасныг дэмжих боломжгүй байна. Иймд тус хэсэг, заалтууд дахь захиргааны хэм хэмжээ тогтоосон актаар зохицуулагдах харилцааг хуулийн төсөлд нэг бүрчлэн тодорхой тусгах;

6.Хуулийн төслийн 6 дугаар зүйлийн 6.11 дэх хэсэгт нэгдсэн портал дахь мэдээллийг 16 жил хадгалахаар тусгажээ. Тус хадгалах хугацаа дууссаны дараа уг мэдээллийг хэрхэх нь хуулийн төсөлд тусгагдаагүй байна. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт байгалийн баялаг гагцхүү ард түмний мэдэлд, төрийн хамгаалалтад байхаар заасан. Байгалийн нөөц ашиглалт, түүний удирдлагатай холбоотой мэдээлэл нь урт хугацааны дараа улс орны эдийн засаг, экологийн аюулгүй байдал, ирээдүй хойч үеийн мэдэх эрхийг хангахад чухал ач холбогдолтой тул байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийг хугацаагүй буюу байнга хадгалах шаардлагатай гэж үзэж байна. Иймд тус заалт дахь “16 жил” гэснийг “хугацаагүй” гэж өөрчлөх;

7.Хуулийн төслийн 10 дугаар зүйлийн 10.6 дахь хэсэгт заасан ил тод байдлын тайланг гаргах хугацааг (дараа оны 4 дүгээр сарын 05-ны дотор) Компанийн тухай хуулийн 94 дүгээр зүйлд заасан аудитын тайлан гаргах хугацаатай уялдуулан тус аудитын тайлан гарснаас хойш хугацаа байхаар өөрчлөх;

8.Хуулийн төслийн 15 дугаар зүйлийн 15.2 дахь хэсгийн “... төрийн захиргааны төв байгууллага,” гэсний дараа “цагдаагийн байгууллага,” гэж нэмэх;

9.Хуулийн төслийн 19 дүгээр зүйлийн 19.1 дэх хэсгийн “байгаль хамгаалагч” гэснийг “Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч” гэж өөрчлөх;

10.Захиргааны ерөнхий хуулиар хариуцлага хүлээлгэх үндэслэлгүй тул хуулийн төслийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1 дэх хэсгийн “Захиргааны ерөнхий хууль” гэснийг хасах;

11.Хуулийн төсөл дэх “портал” гэсэн гадаад нэр томъёог Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуульд нийцүүлэн “мэдээллийн нэгдсэн систем” гэж өөрчлөх;

12.Хуулийн төсөлд төрийн бус байгууллагын авсан хандивын хэмжээнд тодорхой босго тавьж, түүнээс дээш хэмжээнд тайлагнахаар тусгах;

13.Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуульд өөрчлөлт оруулах тухай болон Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн талаар:

Эдгээр хуулийн төслүүдэд “12.2.5.Байгалийн нөөц ашиглах чиглэлээр зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцааны тав болон түүнээс дээш хувийн хувьцаа эзэмшигч, эцсийн эзэмшигч, эцсийн өмчлөгчийн нэр, иргэний харьяалал, төрсөн огноо /хуулийн этгээд бол хуулийн этгээдийн нэр, улсын бүртгэлийн дугаар, оршин байгаа газрын хаяг/, тэдгээрийн аль нэг нь улс төрд нөлөө бүхий этгээд эсэх мэдээлэл, улс төрд нөлөө бүхий этгээдэд тооцогдож эхэлсэн бол улс төрд нөлөө бүхий этгээдэд тооцогдож эхэлсэн хугацаа” гэсэн заалт нэмэхээр тусгажээ.

Улсын бүртгэлийн байгууллага нь цахим хуудсаараа 265075 хуулийн этгээдийн хувьцаа эзэмшигч, эцсийн өмчлөгчийн мэдээллийг хувьцаа эзэмшлийн хувь харгалзахгүйгээр нээлттэй мэдээлж байгаа тул тус хуулийн төсөлд “5 хувь” хэмээн тусгайлан тодорхойлох шаардлагагүй байна.

Түүнчлэн улсын бүртгэлийн байгууллага нь улс төрд нөлөө бүхий этгээд, улс төрд нөлөө бүхий этгээдэд тооцогдож эхэлсэн хугацааг тогтоох, бүртгэх чиг үүргийг хэрэгжүүлэх эрх бүхий байгууллага биш тул “улс төрд нөлөө бүхий этгээд эсэх мэдээлэл, улс төрд нөлөө бүхий этгээдэд тооцогдож эхэлсэн бол улс төрд нөлөө бүхий этгээдэд тооцогдож эхэлсэн хугацаа” гэсэн мэдээллийг улсын бүртгэлийн байгууллага бүртгэх, нийлүүлэх боломжгүй юм.

Мөн тус заалт дахь “эцсийн эзэмшигч”-ийн мэдээллийг улсын бүртгэлийн байгууллагаас нийлүүлэх боломжгүй юм. Учир нь Татварын ерөнхий хуулиар “эцсийн эзэмшигч”-ийг тодорхойлж, тусгайлсан журам, маягтын дагуу татварын байгууллага бүртгэх чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг тул олон нийтэд ил тод мэдээлэх ажлыг хариуцахаар байна.

Дээрх үндэслэлээр хуулийн төслийн дурдсан заалтаас “5 хувь”, “улс төрд нөлөө бүхий этгээд эсэх мэдээлэл, улс төрд нөлөө бүхий этгээдэд тооцогдож эхэлсэн бол улс төрд нөлөө бүхий этгээдэд тооцогдож эхэлсэн хугацаа”, “эцсийн эзэмшигч” гэснийг хасах нь зүйтэй;

14.Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийн талаар:

Зөрчлийн тухай хуулийн Арван тавдугаар бүлэгт “15.37 дугаар зүйл.Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль зөрчих” зөрчлийг нэмж, Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль зөрчсөн, эсхүл тус хуульд заасан Үндэсний зөвлөлийн шаардлагыг биелүүлээгүй бол ... хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийг хүчингүй болгож арван мянган нэгжээр торгохоор тусгасан нь Зөрчлийн тухай хуулийн 1.3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан “Зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд оногдуулах шийтгэл, албадлагын арга хэмжээний төрөл, хэмжээ нь зөрчил үйлдэгдсэн нөхцөл байдал, зөрчлийн шинж, хохирлын хэр

хэмжээнд тохирсон байна.” гэсэн зарчимтай нийцэхгүй ба зөрчлийг хэт өргөн хүрээнд тодорхойлсон гэж үзэхээр байна.

Иймд тус зарчмыг хангах үүднээс тус зөрчилд хамаарах үйлдлүүдийг хариуцлага, шийтгэлийн хамт ялгамжтай байдлаар, оновчтой, хийдэлгүй, тодорхой тусгах нь зүйтэй байна.

Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тохиолдолд зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны харьяаллыг тогтоох шаардлагатай. Хуулийн төсөлд тусгасан зөрчлийг байгаль орчны хяналтын улсын байцаагчид харьяалуулан шалган шийдвэрлүүлж байхаар Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.37 дахь хэсэгт нэмэх нь зүйтэй эсэхийг нягтлах;

15.Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.3 дахь хэсэгт “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулахдаа ... холбогдох тооцоо, судалгаа хийсэн байна” гэж тус тус заасан тул хуулийн төслийн улсын төсөвт үзүүлэх нөлөөллийн талаар тооцоо, судалгааг хавсаргах, түүнчлэн “хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийсэн тайлан”-д хуулийн төсөл дэх зардал шаардагдах зохицуулалтуудад зардлын тооцоо, судалгаа хийсний үндсэн дээр Төсвийн тухай хуультай уялдуулан тус хуулийг дагаж мөрдөх хугацааг тодорхойлох шаардлагатайг анхаарах нь зүйтэй.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

БАТЛАВ.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ГИШҮҮН** **Б.УЯНГА**

2026 оны 04 дүгээр сарын 16-ны өдөр

ТУС3764 9023051393 9087184

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАЛТЫН ИЛ ТОД БАЙДЛЫН ТУХАЙ АНХДАГЧ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай анхдагч хуулийн төслийг боловсруулах дараах хууль зүйн үндэслэл, практик шаардлага байна. Үүнд:

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт "Монгол Улсад газар, түүний хэвлий, ой, ус, амьтан, ургамал болон байгалийн бусад баялаг гагцхүү ард түмний мэдэл, төрийн хамгаалалтад байна" гэж, тус зүйлийн 2 дахь хэсэгт "...Иргэн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийнхээ хүрээнд газрын хэвлийн баялгийг ашигласнаар байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийн талаар мэдэх эрхтэй." гэж, Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт "Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна" гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар батлагдсан "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 3.6 дахь заалтын 1-д "Газар, түүний нөөцийг зохистой, ур дүнтэй ашиглах, иргэд, олон нийтэд нээлттэй, ил тод газрын харилцааны орчин бүрдсэн байна." гэж, 4.2 дахь заалтын 1-д "Хариуцлагатай уул уурхайг хөгжүүлж, боловсруулалтын түвшин нэмэгдсэн байна." гэж, 6.2 дахь заалтын 1-д "Биологийн олон янз байдлыг хамгаалах, тархац нутаг, амьдрах орчныг нь тэтгэж хомсдолоос сэргийлэх, ашигт зүйлийг үржүүлэх, тарималжуулах, Ойн агропарк байгуулах замаар ашиглалтын нөөц бүрдүүлнэ." гэж, мөн заалтын 2-т "Хөрсний үржил шим, чийгийг хамгаалж, газрын доройтол, цөлжилтөөс сэргийлэн, эвдрэлд орсон, доройтсон газрыг нөхөн сэргээж, аж ахуйн эргэлтэд оруулна." гэж, мөн заалтын 4-т "Байгаль орчны хяналт шинжилгээний сүлжээ, кадастр, мэдээллийн санг өргөжүүлж, шинэ үеийн техник, технологийн шинэчлэл хийнэ." гэж, 6.3 дахь заалтын 2-т "Усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бус, ус хангамжийн эх үүсвэрийн эруул ахуйн бүсийн дэглэмийн хэрэгжилтийг сайжруулж, усны бохирдол, хомсдолыг бууруулна." гэж, мөн заалтын 4-т "Хүн амыг баталгаат ундны усаар хангах, усны нөөцийн эрэл, хайгуул, зураглалын ажлыг эрчимжүүлж нөөц баялгийн мэдээллийн бааз суурийг өргөжүүлэх, төлөвлөлт, менежмент хийх нөхцөлийг бүрдүүлнэ." гэж, мөн тус тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 4.1.5-д "Ил тод байдал, хамтын ажиллагаанд тулгуурлан гадаадад хөрөнгө оруулалтыг татах, гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчид хоорондын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх бодлого хэрэгжүүлнэ." гэж, 4.2.11-д "Уул уурхайн салбарыг байгальд хал багатай, хариуцлагатай эдийн засгийн салбар болгон хөгжүүлнэ." гэж, 4.2.12-т "Уул уурхайн томоохон ордуудыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулахдаа олон улсын стандарт, хэм хэмжээг чанд мөрдөнө." гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2016 оны 51 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр”-ийн 4.1.6.5-д “олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлыг хангах” гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 12 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-ийн 130-д Монгол Улсад эдийн засаг, нийгмийн урт хугацааны тогтвортой хөгжилд эрдэс баялгийн салбарын үзүүлэх үр нөлөөг дээшлүүлэх, эрдэс баялгийн салбарын ил тод байдлын эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх зорилгоор “Эрдэс баялгийн салбарын ил тод байдлын тухай хуулийн төслийг боловсруулах” гэж тус тус заасан байна.

1.2. Практик шаардлага

Эрдэс баялаг олборлох салбар нь Монгол Улсын дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 20-30 орчим хувийг дангаараа хангаж, эдийн засгийн өсөлтийн гол эх сурвалж болж ирсэн төдийгүй эдийн засгийн бусад салбарт томоохон нөлөө үзүүлдэг. Байгалийн нөөц ашиглалтын үйл ажиллагаанд түшиглэн, улсын эдийн засгийг бэхжүүлэх, нөгөө талаас уг салбарыг нээлттэй, ил тод, хариуцлагатай байлгаж, татварыг улсын төсөвт зохистой төвшинд төвлөрүүлэх, байгаль орчин, нийгэмд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах зорилгоор хяналт, дүн шинжилгээ болон тайлагнал зэргийг иж бүрэн, үр дүнтэй хэрэгжүүлэх шаардлага тулгамдаад байна.

Байгалийн баялаг ашиглах үйл ажиллагаа нь зөвшөөрөл, тусгай зөвшөөрөл, гэрээ, эрхийн хүрээнд явагддаг бөгөөд Олон улсын валютын сан, Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа ба хөгжлийн байгууллага, Дэлхийн банк, Мөнгө угаахтай тэмцэх, санхүүгийн хориг арга хэмжээ авах байгууллага зэрэг олон улсын байгууллагууд байгалийн баялаг, ялангуяа ашигт малтмалын нөөц баялаг ихтэй улс орны олборлох үйлдвэрлэлийг эрсдэлтэйд тооцож, авлига, хээл хахууль, мөнгө угаах болон бусад санхүүгийн гэмт хэргийн эрсдэлийг өндөр гэж үздэг.

Байгалийн баялаг ашиглах үйл ажиллагаан дахь шударга бус өрсөлдөөн, давамгайл байдлыг бууруулах нь нийгмийн давхаргын ялгааг арилгахад бодит хувь нэмэр болно гэж үздэг. Төрийн болон орон нутгийн өмчит компани, үйлдвэрийн газрын худалдан авалтаар дамжуулж авлига хээл хахуулийг бодит бус үнэ өртгөөр худалдан авалт хийж дамжуулах, улсад их хэмжээний хохирол учруулсан жишээ өнгөрсөн хугацаанд гарснаар Монгол Улс олборлох үйлдвэрлэлийн мэдээллийн ил тод байдлыг хангах чиглэлээр дорвитой арга хэмжээ авах шаардлага бий болсныг харуулж байна.

Дэлхийн улс орнуудын олборлох салбар, байгалийн баялаг ашиглалтын ил тод байдлыг хангахад чиглэгдсэн зохицуулалт нь ихэвчлэн кодекс буюу суурь хуулийн шинжтэй, энэ нь эрчим хүч, ашигт малтмал, газрын тос, байгалийн хий болон газар, ус зэрэг байгалийн баялгийн цогц мэдээллийг агуулдаг.

Түүнчлэн эдгээр салбарт үйл ажиллагаа явуулах хуулийн этгээдийн эрх, зөвшөөрөл, гэрээ, эцсийн өмчлөгч, эцсийн эзэмшигч болоод орлого, татвар төлөлт, орон нутгийн харилцаа, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх үр өгөөж, нөлөөллийн талаар маш нарийн чиг үүргийн зохицуулалттай, харилцан уялдааг хангасан, аливаа төлөвлөлтийн шийдвэрт сонирхол нь хөндөгдөж буй бүх талын оролцогчид чөлөөтэй оролцох нөхцөлийг бүрдүүлсэн байдаг.

Монгол Улс байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод, хариуцлагатай байдлыг нэмэгдүүлэх ажлыг шат дараалалтай хэрэгжүүлж ирсэн бөгөөд олборлох үйлдвэрлэлийн засаглалыг сайжруулах, эдийн засгийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, төр болон хувийн хэвшлийг хариуцлагажуулах зорилго бүхий, дэлхийн 52 улс орон нэгдэн орсон “Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын тухай санаачилга” /цаашид “ОУИТБС” гэх/-д 2007 онд, Нээлттэй засаглалын түншлэлд 2013 онд тус тус нэгдэж,

олборлох үйлдвэрлэлд мэдээллийн ил тод байдлыг ханган хэрэгжүүлэхээр олон улсын хамтын нийгэмлэгийн өмнө үүрэг амлалтыг авсан.

Монгол Улсын Засгийн газраас 2006 онд “Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын тухай санаачилгыг дэмжих тухай” тогтоолыг баталж, санаачилгыг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, хянан зохицуулах үүрэг бүхий Үндэсний зөвлөлийг төрийн болон төрийн бус байгууллага, компанийн төлөөлөлтэйгөөр байгуулан ажиллах болсноор манай улс албан ёсоор “Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын тухай” олон улсын санаачилгыг хэрэгжүүлж эхэлсэн. ОУИТБС-д байнга шинэ дэвшилтэт өөрчлөлтүүд гарч байгаа боловч ОУИТБС-ын хүрээнд авсан үүрэг амлалтаа Монгол Улс бүрэн хэрэгжүүлэхэд хууль тогтоомжид өөрчлөлт оруулах, журам, маягт батлах зэргээр хэрэгжилтэд баримталж ирсэн өнөөгийн эрх зүйн орчин хангалтгүй байна.

Тиймээс бие даасан хууль боловсруулан, хамаарах салбарыг тодорхойлох, тэдгээрийн мэдээллийг бүрдүүлсэн мэдээллийн сан бий болгох, оролцогч талуудын эрх, үүрэг, хариуцлагыг нарийвчлан хуульчлах шаардлагатай байна. Түүнчлэн тусгай зөвшөөрлийн тоо өсөн нэмэгдэж, байгалийн баялгийг ашиглах үйл ажиллагаа өргөжин тэлэхийн хэрээр хариуцлагын асуудлыг иргэд, олон нийтийн зүгээс улам хурцаар тавих нь нэгэнт тодорхой болжээ. Төр, аж ахуйн нэгж болон орон нутгийн иргэд хоорондын харилцан ойлголцлыг бий болгосноор байгалийн баялаг ашиглалтын үл ажиллагаанд хөрөнгө оруулахад үүсэх эрсдэлийг бууруулж, эдийн засагт жинтэй хувь нэмэр оруулах холбогдох салбарын хөгжил зогсонги байдалд хүрэхээс сэргийлэх боломж бүрдэхээр байна.

Мөн эрдэс баялгийн салбарын хувьд эдийн засгийн үр өгөөжийг иргэдэд хүртээхэд үүсдэг гол асуудлын нэг болох татвараар нэгэнт цугларсан орлогын хуваарилалтыг үндэсний баялгийн сангаар дамжуулан зөв зохистой удирдах төрийн бодлогын гол түшиц, иргэдийн мэдлэгийг дэмжих, иргэдээс дэмжлэг авах улмаар олборлолтын эдийн засгийн үр өгөөжийг дээшлүүлэх шийдвэртэй гарц нь байгалийн баялаг ашиглах салбарын ил тод байдлыг хангах явдал юм.

Байгалийн нөөц ашиглалтын үйл ажиллагааг ил тод байлгаж, иргэдийн мэдэх эрхийг хангахын тулд зөвхөн эрдэс баялгийн салбараар хязгаарлах бус байгалийн бусад баялаг болох ан амьтан, ойн баялаг, байгалийн ургамал, үйлдвэрлэлийн зориулалтаар ус ашиглах үйл ажиллагаанд мөн ил тод байдлыг хангах нийтлэг зохицуулалт бүхий бие даасан хуулиар зохицуулах нь оновчтой зохицуулалт болох юм.

2022 оны 05 дугаар сарын 01-ний өдрөөс мөрдөгдөж эхэлсэн Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай, түүнийг дагалдан гарсан Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиудаар хуулийн этгээдийн эцсийн эзэмшигч, эцсийн өмчлөгчийн нэрийг Улсын бүртгэлийн байгууллагаас хариуцаж нээлттэй байлгах аар тусгасан. Тус хууль хэрэгжиж эхэлснээс хойш 2022 оны 10 дугаар сарын 15-ны өдрийн байдлаар улсын хэмжээнд бүртгүүлсэн нийт 232,239 хуулийн этгээдийн 59.68 хувь буюу 138,594 хуулийн этгээд нь эцсийн өмчлөгчийн нэрийн мэдээллээ бүртгүүлж, түүнийг улсын бүртгэлийн байгууллагаас нээлттэй болгосон байна. Харин гадаадын хөрөнгө оруулалттай 9,349 хуулийн этгээд бүртгэлтэй байгаагаас 5,888 нь буюу 62.9 хувь нь эцсийн өмчлөгчийн нэрийн мэдээллээ тус тус бүртгүүлж, түүнийг улсын бүртгэлийн байгууллагаас нээлттэй болгосон байна.

Түүнчлэн, ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийг шууд бусаар шилжүүлэхэд татвар төлөхөөс зайлсхийх эрсдэлийг арилгах зорилгоор 2019 оны 03 дугаар сарын 22-ны өдөр Татварын ерөнхий хуулийг шинэчлэн найруулснаар тусгай зөвшөөрөл

эзэмшигч хуулийн этгээдийн "эцсийн эзэмшигч"-ийн мэдээллийг төрийн холбогдох байгууллагууд бүртгэх болсон.

Мөн Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулиар олгосон, сунгасан, сэргээсэн, хүчингүй болгосон зөвшөөрөл буюу зөвшөөрлийн талаарх мэдээлэл, зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэр, хаяг, салбар, төлөөлөгчийн газар, зөвшөөрөл олгосон болон зөвшөөрлийн хүчинтэй хугацаа, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн ашиг, алдагдлын тайлан, удирдах зөвлөл, хяналтын зөвлөлийн бүтэц, бүрэлдэхүүн, гишүүд болон гүйцэтгэх удирдлагын эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, цалин хөлсний мэдээлэл, урамшууллын дүн, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 42 дугаар зүйлд заасны дагуу байгаль орчныг хамгаалах, уурхай ашиглах, үйлдвэр байгуулахтай холбогдсон дэд бүтцийг хөгжүүлэх, ажлын байр нэмэгдүүлэх асуудлаар нутгийн захиргааны байгууллагаас тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй байгуулсан гэрээ зэрэг мэдээллийг нээлттэй байхаар тусгасан байна.

Байгалийн нөөц баялаг болох эрдэс баялаг, ан амьтан, ойн баялаг, байгалийн ургамал болон усыг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар ашиглах харилцаанд төр болон бизнесийн үйл ажиллагааны талаарх мэдээллийн ил тод байдлыг хангах нь тухайн улс орны байгалийн баялгийн нөөцийг хэрхэн удирдаж, ашиглаж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулж байгаа талаар олон нийтэд бодитой ойлголт өгөх чухал ач холбогдолтой юм.

Дээрх харилцаанд зөвшөөрлийг эзэмшиж байгаа этгээд хэн болох, түүний үйл ажиллагаа, олж байгаа орлого болон зарцуулалтын мэдээллийг ил тод болгох нь байгалийн баялгийн нөөц болоод төвлөрүүлэх орлогыг өндөр үр ашигтайгаар ашиглах, тогтвортой хөгжил, шударга хуваарилалт, олон нийтийн итгэлийг бий болгох түүнчлэн хариуцлагатай хөрөнгө оруулагчдыг татаж, хөрөнгө оруулалтын орчин сайжрах нөхцөл бүрдэх юм.

Оролцогч этгээдүүдийн хэрэгцээ, шаардлагыг хангасан, цаг үеэ олсон, чанартай мэдээллийн ил тод байдал нь хариуцлагатай байдал болон сайн засаглалыг дэмжиж, төрийн хариуцлагатай, үр дүнтэй байдлыг сайжруулах, улмаар авлигыг бууруулах, төрийн үйлчилгээг сайжруулах зэрэг олон талын ач холбогдолтой юм.

Мөн иж бүрэн мэдээллийн хүртээмжээр хангах нь иргэн, бизнес эрхлэгч, иргэний нийгмийн болоод хэвлэл мэдээллийн байгууллагын хүчтэй оролцоог төрийн үйл ажиллагаанд нэмэгдүүлэх ба иргэн, хуулийн этгээд нь төрөөс авч байгаа үйлчилгээ, хулээх үүрэг, хариуцлагынхаа талаар мэдээлэлтэй болж, авсан мэдээлэлдээ тулгуурлан шийдвэр гаргахад ихээхэн тус дөхөм болдог. Нөгөө талаас байгалийн нөөцийн талаар төрийн бодлого боловсруулах, удирдлагыг сайжруулахад төрд үнэ цэнэтэй арга зүй болж өгнө.

Дээр дурдсан хууль зүйн үндэслэл, практик шаардлагын дагуу Байгалийн баялаг ашиглалтын ил тод байдлын тухай анхдагч хуулийн төслийг боловсруулна.

Хоёр.Хуулийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйлд заасан анхдагч хуулийн төсөл хэлбэрээр боловсруулна.

Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуулийн төслийн зорилт нь байгалийн баялаг ашиглалт, олборлох үйлдвэрлэлийн засаглалыг сайжруулах замаар хувийн хэвшлээс хариуцлагатай хөрөнгө оруулалтыг татах, гадны хөрөнгө оруулагчдад ил тод, таатай орчин бүрдүүлэх, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд

хүнээс хамаарах субъектив хамаарлыг бууруулах, салбарын үйл ажиллагаа, төсвийн төлөвлөлт, хуваарилалт, зарцуулалтын талаарх мэдээллийг нэгтгэж, хяналттай, хариуцлагатай бөгөөд үр дүнтэй байхад төрийн бодлогыг чиглүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэхэд оршино.

Хуулийн төсөл нь 5 бүлэгтэй байх ба доор дурдсан харилцааг зохицуулна. Үүнд:

Нэгдүгээр бүлэгт хуулийн зорилт, хууль тогтоомж, хуулийн үйлчлэх хүрээ, хуульд хэрэглэгдэх нэр томъёоны тодорхойлолт, байгалийн баялаг ашиглалтын ил тод байдлыг хэрэгжүүлэхэд баримтлах зарчим зэргийг тусгана.

Хоёрдугаар бүлэгт байгалийн нөөц ашиглалтын талаар мэдээлэл, мэдээллийн нэгдсэн портал, мэдээллийн нууцлал, мэдээллийн сангийн мэдээлэл нийлүүлэгч, түүний эрх үүрэг, мэдээллийн сан дахь мэдээлэл хадгалалт, хамгаалалтын талаар тусгана.

Гуравдугаар бүлэгт, байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийн улсын нэгдсэн болон төрөлжсөн тайлан, тайлангийн зөрүүг хянан шийдвэрлэх талаар зохицуулалтыг тусгана.

Дөрөвдүгээр бүлэгт, ил тод байдлын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах талаар Улсын Их Хурал, Засгийн газар болон холбогдох шатны Засаг даргын бүрэн эрх, ил тод байдлын хэрэгжилтийг Засгийн газарт тайлагнах чиг үүрэг бүхий Үндэсний зөвлөл, салбар зөвлөл, түүний Ажлын албаны бүрэн эрх, тэдгээрийн үйл ажиллагааны санхүүжилттэй холбоотой зохицуулалтыг тусгана.

Тавдугаар бүлэгт, ил тод байдлыг хангахтай холбогдуулан гомдол хянан шийдвэрлэх, маргаан шийдвэрлэх журам, хууль тогтоомж зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага, хууль хүчин төгөлдөр болох зохицуулалтыг тусгана.

Гурав.Хууль батлагдсаны дараа үүсэж болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль батлагдсанаар улсын төсвөөс нэмэлт санхүүжилт шаардагдахгүй ба эрх зүйн орчныг бүрдүүлснээр урт хугацаанд нийгэм, эдийн засагт дараах эерэг үр дүн гарна гэж үзэж байна. Үүнд:

1/Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын санаачилгын олон улсын дэвшилтэт хандлагад нийцсэн хамтын удирдлага, хамтын хяналтын тогтолцоо, зохион байгуулалтын бүтэц бий болно.

2/Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч аж ахуйн нэгжүүд үргүй зардал гаргахад хүргэж буй, мөн хууль бус төлбөр, хураамж өгч, авдаг зохисгүй хандлагыг бууруулах, цаашид гарахаас урьдчилан сэргийлэх хууль, эрх зүйн зохицуулалттай болно.

3/Байгалийн нөөц ашиглах үйл ажиллагаанд төр, хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн зохистой түншлэлийн хэлбэр бий болно.

4/Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийг бууруулах, таслан зогсоох нөхцөл бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

5/тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, төр, олон нийтийн байгууллага хоорондын харилцаа, үйл ажиллагааны үндсэн үзүүлэлтүүд ил тод болж олон нийтийн зүгээс хяналт тавих боломжтой болно.

6/Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн зардал буурснаар ашигт үйл ажиллагаа нэмэгдэж улс, орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлэх орлого нэмэгдэнэ.

7/Төлсөн татвар, хураамжийн зарцуулалт, хуваарилалт ил тод болсноор баялгийн зохистой удирдлагыг хэрэгжүүлэх сэдлийг үр дүнтэй болгож бэхжүүлнэ.

8/Хуулийн төсөл батлагдсанаар өнгөрсөн хугацаанд улс, орон нутгийн төсвийн тодорхой хувийг бүрдүүлж байгаа орлогын талаарх мэдээллийг нэгдсэн байдлаар ил тод болгож байгаа амжилтыг улам цааш бэхжүүлж, хамрах хүрээг тэлнэ.

9/Засгийн газар, компаниудын удирдах болон шийдвэр гаргах эрх бүхий ажилтнуудын хариуцлагатай байдлыг нэмэгдүүлж, салбарын оролцогчдыг тодорхой болгож, олон нийт үнэн зөв мэдээлэл авах боломжийг бүрдүүлнэ.

10/Хуулийн нэр томьёо тодорхой болж, олборлох үйлдвэрлэлийн нээлттэй байдал нэмэгдсэнээр хөрөнгө оруулалтын орчин сайжирна.

11/Байгалийн баялгийн засаглал, үр өгөөж нэмэгдсэнээр нийгэм, эдийн засгийн зангилаа асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой болж, ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулах нөхцөл бололцоотой болно.

12/Хариуцлагатай уул уурхайг хөгжүүлэх болон байгаль орчныг хамгаалах талаас томоохон эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуультай хэрхэн уялдах, түүнийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн талаарх санал

Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон холбогдох бусад хуульд нийцэх бөгөөд хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Ашигт малтмалын тухай, Байгалийн ургамлын тухай, Газрын тухай, Газрын хэвлийн тухай, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай, Улсын бүртгэлийн ерөнхий хууль, Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай, Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай, Газрын тосны тухай, Газрын тосны бүтээгдэхүүний тухай, Цөмийн энергийн тухай, Ойн тухай, Усны тухай, Амьтны тухай, Зөрчлийн тухай, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай, Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай, Төрийн аудитын тухай хуулиудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай болон бусад шаардлагатай хуулийн төслүүдийг тус тус боловсруулна.

ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургадугаар зүйлд газар, түүний хэвлий, ой, ус, амьтан, ургамал болон байгалийн бусад баялаг ард түмний мэдэл, төрийн хамгаалалтад байх, иргэдэд өмчлүүлснээс бусад газар, газрын хэвлий, түүний баялаг, ой, усны нөөц, ан амьтан төрийн нийтийн өмч байх зарчмыг тогтоосон. Мөн иргэн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийнхээ хүрээнд газрын хэвлийн баялгийг ашигласнаар байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийн талаар мэдэх эрхтэй гэж заасан нь байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийг ил тод, хүртээмжтэй, нэгдсэн байдлаар зохицуулах эрх зүйн үндэслэл болж байна.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хууль зүйн үндэслэл, практик шаардлагад тулгуурлан Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуулийн төслийг боловсруулсан болно. Тус хуулийн төсөл нь эрдэс баялаг, ус, ой, амьтан, ургамлын нөөц ашиглалттай холбоотой мэдээлэл, тайланг нэгтгэн ил тод болгох, байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийн нэгдсэн архитектур, нэг цонхны цахим портал, тайлагналын нэг мөр журам, олон талт хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэхэд чиглэж байна.

Хуулийн зорилго нь байгалийн нөөцийг ашиглахад олон нийт хяналт тавих, иргэний мэдэх эрхийг хангах, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс сэргийлэхэд оршино. Энэ хүрээнд мэдээлэл, тайлан олон нийтэд нээлттэй, хүртээмжтэй байх, үнэн зөв, бүрэн байх, харилцан уялдаатай, нэгдмэл байх, олон нийт хяналт тавих боломжийг бүрдүүлэх, төр өөрт байгаа буюу нийтийн мэдээллийн дэд бүтцээр авах боломжтой мэдээллийг хүн, хуулийн этгээдээс дахин шаардахгүй байх зарчмыг тусгасан.

Хуулийн төсөл 5 бүлэг, 23 зүйлтэйгээр боловсруулагдсан. Төсөлд хуулийн зорилго, үйлчлэх хүрээ, нэр томьёо, зарчим, байгалийн нөөц ашиглалтын нэгдсэн портал, мэдээллийн нууц, мэдээлэл нийлүүлэгчийн эрх, үүрэг, Улсын нэгдсэн тайлан, төрөлжсөн тайлан, тайлангийн зөрүүг хянан шийдвэрлэх журам, Улсын Их Хурал, Засгийн газар, Засаг дарга, Үндэсний зөвлөл, Ажлын алба, санхүүжилт, гомдол, хариуцлагын зохицуулалтыг тусгасан. Хуулийн үйлчлэх хүрээнд амьтан, ус, ой, ургамлын нөөц, эрдэс баялгийг ашиглахтай холбоотой энэ хуульд заасан мэдээлэл, тайланг нээлттэй, ил тод болгох харилцаа хамаарна.

Хуулийн төслийн гол шинэчлэл нь байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийн нэгдсэн портал бөгөөд уг портал нь тайлан, мэдээллийг цахимаар хүлээн авах, бүртгэх, хадгалах, боловсруулах, шалгах, нийтлэх, мэдээлэл солилцох

зориулалттай цахим систем байна. Тус портал нь байгалийн нөөцийн, зөвшөөрлийн, шилэн дансны, хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн, татварын болон бусад холбогдох мэдээллийн сантай холбогдож, нэг цонхоор мэдээлэл хүлээн авах, цахим хэлбэрээр баталгаажуулах, төрийн байгууллага мэдээллийг давхар шаардахгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Хуулийн төсөлд мэдээллийн нууц, гэрээний ил тод байдлыг тусгайлан зохицуулсан. Байгалийн нөөц ашиглалтын улмаас байгаль орчинд үзүүлсэн сөрөг нөлөөлөл, бохирдол, доройтол, осол, нөхөн сэргээлт, байгалийн нөөц ашигласны төлбөр, хураамж, татвар, эцсийн эзэмшигч, эцсийн өмчлөгч, улсын болон орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн орлого, төрийн болон орон нутгийн өмчит этгээдэд төлсөн төлбөр, ногдол ашиг, хандив, тусламж, дэмжлэгийн мэдээллийг байгууллагын нууцад хамааруулахгүй байхаар тусгасан. Мөн гэрээ, хэлэлцээр, тэдгээрийн нэмэлт, өөрчлөлтийг нэгдсэн порталд бүтнээр нь ил тод байршуулна.

Байгалийн нөөц ашиглалтын Улсын нэгдсэн тайлан нь амьтны нөөц ашиглалт, үйлдвэрлэлийн зориулалтаар усны нөөц ашиглалт, ой, түүний дагалт баялгийн нөөц ашиглалт, байгалийн ургамлын нөөц ашиглалт, олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын тайлангаас бүрдэнэ. Үндэсний зөвлөл Ерөнхий сайдын дэргэд олон талт бүтэцтэйгээр ажиллаж, орон тооны Ажлын алба нь мэдээлэл хүлээн авах, Улсын нэгдсэн тайлан боловсруулах, тайлангийн зөрүүг шалгах, санал, зөвлөмж боловсруулах чиг үүрэг хэрэгжүүлнэ.

Хуулийн хэрэгжилтийг хангах зорилгоор Улсын бүртгэлийн ерөнхий хууль, Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хууль болон Ашигт малтмалын тухай, Газрын тосны тухай, Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай, Цөмийн энергийн тухай зэрэг салбарын хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах дагалдах хуулийн төслүүдийг боловсруулсан. Эдгээр өөрчлөлтөөр эцсийн өмчлөгч, эцсийн эзэмшигч, өмчлөлийн хэлхээ холбооны зураглал, гэрээ, аудит, байгаль орчны нөхөн сэргээлт, орон нутгийн гэрээ, мэдээлэл, тайланг нэгдсэн порталд хүргүүлэх зохицуулалтыг уялдуулна.

Хуулийн төсөлд Улсын дээд шүүх, Улсын ерөнхий прокуророос санал авахаар 2026 оны 04 дүгээр сарын 30-ны өдрийн УИХ-03/4683, УИХ-03/4684 дугаартай албан бичгүүдийг хүргүүлсэн бөгөөд Улсын дээд шүүхээс хариу ирүүлээгүй болно. Улсын ерөнхий прокурорын болон хуулийн төслийг олон нийтээр хэлэлцүүлэхэд ирүүлсэн саналыг тоймлон хуулийн төсөлд тусган ажилласан болно.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээлэл нэг эх сурвалжид төвлөрч, гэрээ, зөвшөөрөл, төлбөр, татвар, орлого, эцсийн өмчлөгч, байгаль орчны нөлөөлөл, нөхөн сэргээлт, орон нутгийн гэрээ, хандив, дэмжлэгийн мэдээлэл харилцан уялдаатай, олон нийтэд хүртээмжтэй болно. Энэ нь иргэний мэдэх эрх, олон нийтийн хяналт, орон нутгийн оролцоог нэмэгдүүлэх, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс сэргийлэх, хариуцлагатай хөрөнгө оруулалт, сайн засаглал, байгаль орчны хариуцлагын итгэлцлийг бэхжүүлэхэд бодит хувь нэмэр оруулах юм.

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын эдийн засагт эрдэс баялаг, газрын тос, түгээмэл тархацтай ашигт малтмал, ус, ой, амьтан, ургамал зэрэг байгалийн нөөцийн ашиглалт шууд болон шууд бусаар ихээхэн нөлөө үзүүлдэг. Байгалийн нөөц ашиглалт нь төсвийн орлого, дотоод, гадаад худалдаа, орон нутгийн хөгжил, ажлын байр, хөрөнгө оруулалт, байгаль орчин, нийгмийн хариуцлага зэрэг олон төрлийн харилцааг хамардаг.

Одоогийн байдлаар байгалийн нөөц ашиглалттай холбоотой мэдээлэл олон хууль, олон байгууллагын мэдээллийн санд салангид байдлаар зохицуулагдаж байна. Үүний улмаас олон нийт, орон нутгийн иргэд, иргэний нийгэм, судлаачид, хөрөнгө оруулагчид болон төрийн байгууллага өөрөө байгалийн нөөц ашиглалттай холбоотой мэдээллийг нэг эх сурвалжаас, харьцуулах боломжтой, ойлгомжтой хэлбэрээр авахад хүндрэлтэй байгаа бөгөөд практикт дараах асуудлууд нийтлэг байна. Үүнд:

1. зөвшөөрөл, гэрээ, төлбөр, орлого, байгаль орчны нөлөөлөл, нөхөн сэргээлт, орон нутгийн гэрээ, хандив, дэмжлэгийн мэдээлэл хоорондоо холбогдохгүй байх;
2. төрийн байгууллагууд нэг ижил мэдээллийг хүн, хуулийн этгээдээс давхар шаардах, тайлагналын ачаалал нэмэгдэх;
3. иргэд болон орон нутгийн байгууллага бодит мэдээлэлд суурилан хяналт тавих боломж хязгаарлагдах;
4. авлига, ашиг сонирхлын зөрчил, эцсийн өмчлөгчийн далд байдал, гэрээний ил тод бус байдал, байгаль орчны үүргийн хэрэгжилт сулрах эрсдэл нэмэгдэх;
5. хөрөнгө оруулагч, олон улсын түнш, санхүүжүүлэгч байгууллагад салбарын засаглалын талаар нэгдсэн, баталгаатай мэдээлэл хүргэх боломж сулрах.

Тиймээс энэ хуулийн төслийн практик үндсэн шаардлага нь зөвхөн “ил тод мэдээлэл” үүргийг нэмэхэд бус, харин байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийн нэгдсэн архитектур, нэг цонхны цахим портал, тайлагналын нэг мөр журам, олон талт хяналт, төрийн байгууллагын уялдаа, орон нутгийн оролцоог хуульчлан тогтоох зорилготой. Мөн байгалийн нөөцийг ашиглахад олон нийт хяналт тавих, иргэний мэдэх эрхийг хангах, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс сэргийлэхэд оршино.

Хуулийн төслийг 5 бүлэг, 23 зүйлтэйгээр боловсруулсан. Бүтцийн хувьд хуулийн зорилго, үйлчлэх хүрээ, нэр томьёо, зарчим, мэдээллийн нэгдсэн портал, мэдээллийн нууц, мэдээлэл нийлүүлэгч, Улсын нэгдсэн тайлан, төрөлжсөн тайлан, тайлангийн зөрүү, төрийн байгууллагын бүрэн эрх, Үндэсний зөвлөл, Ажлын алба, санхүүжилт, байгаль орчны хяналт, гомдол, хариуцлага, хүчин төгөлдөр болох хугацааг тус тус зохицуулсан.

Хуулийн төсөлд дараах үндсэн шинэчлэлийг тусгалаа. Үүнд:

1. амьтан, ус, ой, ургамлын нөөц, эрдэс баялгийг ашиглахтай холбоотой мэдээлэл, тайланг хамарсан байгалийн нөөц ашиглалтын нэгдсэн зохицуулалт бий болгох;
2. байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийн нэгдсэн портал ажиллуулах;
3. төр өөрт байгаа, эсхүл нийтийн мэдээллийн дэд бүтцээр солилцох боломжтой мэдээллийг хүн, хуулийн этгээдээс дахин шаардахгүй байх зарчмыг тогтоох;
4. гэрээ, хэлэлцээр, тэдгээрийн нэмэлт, өөрчлөлт, хэрэгжилтийг нээлттэй болгох;
5. байгаль орчны нөлөөлөл, төлбөр, хураамж, татвар, орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн орлого, эцсийн өмчлөгч, хандив, тусламж, дэмжлэгийн мэдээллийг байгууллагын нууцад хамааруулахгүй байх үндсэн зарчмыг тогтоох;
6. Улсын нэгдсэн тайлан, төрөлжсөн тайлан, тайлангийн зөрүүг хянан шийдвэрлэх журмыг хуульчлах;
7. Ерөнхий сайдын дэргэд олон талын оролцоотой Үндэсний зөвлөл, орон тооны Ажлын алба ажиллуулах;
8. орон нутаг дахь салбар зөвлөлийн үүрэг, Засаг даргын бүрэн эрх, байгаль орчны хяналтын улсын байцаагчийн мэдээлэл ил тод болгох үүргийг тодорхойлох.

“Олборлох салбарын ил тод байдал” гэсэн ойлголтыг зөвхөн ашигт малтмал, газрын тосны салбараар хязгаарлахгүй, Үндсэн хуульд заасан байгалийн баялаг бүхэлдээ ард түмний мэдэл, төрийн хамгаалалтад байх зарчимтай уялдуулан өргөжүүлж байгаа ач холбогдолтой.

Мэдээллийг ил тод болгохтой холбоотой энэ хуульд тусгайлан заагаагүй бусад харилцааг Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулиар зохицуулахаар тусгасан нь мэдээллийн ил тод байдлын ерөнхий хууль болон салбарын тусгай хуулийн уялдааг хангана.

Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлыг хангахад дараах зарчмыг баримтална:

- мэдээлэл, тайлан олон нийтэд нээлттэй, хүртээмжтэй байх;
- мэдээлэл, тайлан үнэн зөв, бүрэн байх;
- оролцогч талуудын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хүндэтгэх;
- мэдээлэл, тайлан харилцан уялдаатай, нэгдмэл байх;
- олон нийт хяналт тавих боломжийг бүрдүүлэх;
- төр өөрт байгаа, эсхүл нийтийн мэдээллийн дэд бүтцийг ашиглан олж авах, солилцох боломжтой мэдээллийг хүн, хуулийн этгээдээс шаардахгүй байх.

Хуулийн төслийн гол зохицуулалтын нэг нь байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийн нэгдсэн портал юм. Нэгдсэн портал нь энэ хуульд заасан тайлан, мэдээллийг цахимаар хүлээн авах, бүртгэх, хадгалах, боловсруулах, шалгах, нийтлэх, мэдээлэл солилцох зориулалттай цахим систем байна.

Нэгдсэн портал нь Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуульд заасан шаардлага, нэгдсэн ангилал, код, тайлбарын системд нийцэх бөгөөд бусад хуульд заасан байгалийн нөөцийн, зөвшөөрлийн, шилэн дансны, хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн, татварын зэрэг холбогдох мэдээллийн сантай холбогдсон, мэдээлэл солилцох боломжтой байна.

Нэгдсэн порталын хүрээнд дараах зохицуулалтыг хэрэгжүүлнэ:

- тайлан, мэдээ, мэдээллийг нэг цонхоор цахимаар хүлээн авах;
- мэдээллийг цахим гарын үсэг эсхүл хуульд заасан бусад баталгаажуулах арга, хэрэгслээр баталгаажуулах;
- нэгдсэн порталд бүртгэсэн мэдээллийг төрийн байгууллага хүн, хуулийн этгээдээс дахин шаардахгүй байх;
- бусад хуульд заасан тайлан, мэдээ, мэдээллийг нэгдсэн порталаар дамжуулан хүргүүлсэн бол холбогдох төрийн байгууллагад хүргүүлсэнд тооцох;
- нэгдсэн порталд бүртгэгдээгүй, эсхүл баталгаажаагүй мэдээллийг зөвшөөрөл олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох, төлөвлөгөө батлах, хяналт шалгалт хийх, тайлан боловсруулах үндэслэл болгохгүй байх;
- порталын мэдээллийг 16 жилээс доошгүй хугацаанд хадгалах.

Энэ зохицуулалт нь байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийг зөвхөн нийтэд ил тод болгохоос гадна төрийн байгууллагын шийдвэр гаргалт, зөвшөөрлийн процесс, хяналт шалгалт, тайлагнал, бодлогын дүн шинжилгээний үндсэн өгөгдөл болгон ашиглах эрх зүйн нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Хуулийн төсөлд мэдээллийн нууцын асуудлыг тусгайлан зохицуулсан. Байгалийн нөөц ашиглалтын улмаас зөвшөөрөл эзэмшигчийн байгаль орчинд үзүүлсэн сөрөг нөлөөлөл, бохирдол, доройтол, осол, нөхөн сэргээлт, аюултай эсхүл хортой бодисын хэрэглээ, хог хаягдал, байгалийн нөөц ашигласны төлбөр, хураамж, татвар, эцсийн эзэмшигч, эцсийн өмчлөгч, улсын болон орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн орлого, төрийн болон орон нутгийн өмчит этгээдэд төлсөн төлбөр, ногдол ашиг, хандив, тусламж, дэмжлэгийн мэдээллийг байгууллагын нууц болон бусад хуулиар хамгаалагдсан нууц мэдээлэлд хамааруулахгүй байхаар тусгасан.

Мөн энэ хуульд заасан гэрээ, хэлэлцээр, тэдгээрийн нэмэлт, өөрчлөлтийг нэгдсэн порталд бүтнээр нь ил тод байршуулна. Харин хуулиар хамгаалагдсан төрийн болон байгууллагын нууцад хамаарах хэсгийг зохих журмын дагуу нууцалж нийтэлж болох боловч энэ нь гэрээний бусад хэсгийг ил болгох үүргийг хязгаарлахгүй.

Энэ зохицуулалт нь гэрээний ил тод байдлыг байгалийн баялгийн засаглалын гол хэрэгсэл болгон хуульчилж, “нууц” гэсэн ерөнхий үндэслэлээр нийтийн ашиг сонирхлын мэдээллийг хаах эрсдэлийг бууруулна.

Хуулийн төсөлд зөвшөөрөл эзэмшигч, зөвшөөрөл эзэмшигчээс хандив, тусламж, дэмжлэг, урамшуулал болон бусад хэлбэрээр санхүүжилт авсан төрийн бус байгууллага, мөн Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээлэл хариуцагчийг мэдээлэл нийлүүлэгчээр тодорхойлсон.

Зөвшөөрөл эзэмшигч нь зөвшөөрөл олгосноос хойш ажлын 5 өдрийн дотор нэгдсэн порталд бүртгүүлнэ. Төрийн бус байгууллага нь мэдээлэл нийлүүлэгч болох үндэслэл үүссэнээс хойш ажлын 15 өдрийн дотор нэгдсэн порталд бүртгүүлнэ. Мэдээлэл бий болсноос хойш ажлын 10 өдрийн дотор нэгдсэн порталд баталгаажуулан оруулах, тухайн мэдээлэлд өөрчлөлт орсон бол ажлын 5 өдрийн дотор шинэчлэх үүргийг мэдээлэл нийлүүлэгч хүлээнэ.

Байгалийн нөөц ашиглалтын Улсын нэгдсэн тайлан нь амьтны нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тайлан, үйлдвэрлэлийн зориулалтаар усны нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тайлан, ой, түүний дагалт баялгийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тайлан, байгалийн ургамлын нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тайлан, олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын тайлангаас бүрдэнэ.

Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын бүрэн эрхийг Улсын Их Хурал, Засгийн газар, аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн Засаг дарга, Үндэсний зөвлөл, Ажлын алба, байгаль орчны хяналтын улсын байцаагчийн түвшинд тусгаж өгсөн.

Улсын Их Хурал Засгийн газраас хүргүүлсэн Улсын нэгдсэн тайланг жил бүрийн дөрөвдүгээр улиралд холбогдох байнгын хороогоор хэлэлцэж, санал, дүгнэлт гарган Засгийн газарт чиглэл өгөх бүрэн эрхтэй байна. Засгийн газар хуулийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, Улсын нэгдсэн тайланг бүрдэл бүрээр хэлэлцэн хэрэгжүүлэх арга хэмжээний саналын хамт Улсын Их Хуралд хүргүүлэх, байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийн жагсаалтыг батлах, Үндэсний зөвлөлийн дүрмийг батлах бүрэн эрхтэй байна.

Үндэсний зөвлөл нь Ерөнхий сайдын дэргэд ажиллах бөгөөд орон тооны Ажлын албатай байна. Үндэсний зөвлөл нь Хүний эрхийн Үндэсний Комисс, Авлигатай тэмцэх газар, байгаль орчин, геологи, уул уурхай, санхүү, төсөв, хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, төрийн хяналтын чиг үүрэг хэрэгжүүлэх бусад байгууллага, төрийн бус байгууллага, зөвшөөрөл эзэмшигчийн төлөөллөөс бүрдсэн 15 гишүүнтэй байхаар тусгасан.

Ажлын алба нь мэдээлэл нийлүүлэгчээс тайлан хүлээн авах, Улсын нэгдсэн тайлан боловсруулах, мэдээллийн бүрэн байдал, хэлбэр, хугацаа, зөрүүг шалгах, шаардлагатай тохиолдолд шинжээч, мэргэжилтэн оролцуулан дүгнэлт гаргуулах, салбарын болон салбар хоорондын уялдааг хангах санал, зөвлөмж боловсруулах чиг үүрэгтэй.

Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангахын тулд холбогдох салбарын болон бүртгэлийн хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах дагалдах хуулийн төслүүдийг боловсруулсан. Эдгээр нь энэ хуулийн төслийг дангаар нь бус, харин одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж буй зөвшөөрөл, бүртгэл, тайлагнал, байгаль орчин, орон нутгийн гэрээ, эцсийн өмчлөгчийн мэдээлэл, хариуцлагын зохицуулалттай уялдуулах зорилготой.

Дагалдах хуулийн төслүүдээр дараах үндсэн өөрчлөлтийг тусгасан:

- Улсын бүртгэлийн ерөнхий хууль болон Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд эцсийн өмчлөгч, эцсийн эзэмшигч, тав болон түүнээс дээш хувийн хувьцаа эзэмшигчийн мэдээлэл, өмчлөлийн хэлхээ холбооны зураглал, улс төрд нөлөө бүхий этгээдийн мэдээллийг бүртгэх, ил тод болгох зохицуулалтыг нарийвчлах;
- Ашигт малтмалын тухай, Газрын тосны тухай, Газрын тосны бүтээгдэхүүний тухай, Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай, Цөмийн энергийн тухай хуульд мэдээлэл, тайланг нэгдсэн порталд хүргүүлэх, хувьцаа эзэмшигч, эцсийн

өмчлөгчийн мэдээлэл, гэрээ, аудит, байгаль орчны нөхөн сэргээлт, орон нутгийн гэрээний ил тод байдлыг хангах зохицуулалтыг тусгах;

- Усны тухай, Ойн тухай, Байгалийн ургамлын тухай, Амьтны тухай хуульд тухайн нөөц ашиглагч иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, ойн нөхөрлөл, мэргэжлийн байгууллага зэрэг этгээд байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийг нэгдсэн порталд хүргүүлэх үүргийг бий болгох;
- Газрын тухай, Газрын хэвлийн тухай, Төрийн аудитын тухай, Зөрчлийн тухай зэрэг хуульд нээлттэй мэдээлэл, аудит, хяналт, хариуцлагын зохицуулалтыг энэ хуулийн төсөлтэй уялдуулах.

Ингэснээр энэ хуулийн төсөл нь мэдээллийн нэгдсэн портал, тайлагнал, хяналт, ил тод байдлын ерөнхий тогтолцоог тогтоох бол дагалдах хуулиуд нь тухайн салбарын зөвшөөрөл, гэрээ, бүртгэл, тайлан, хариуцлагын харилцаанд уг тогтолцоог бодитоор хэрэгжүүлэх холболтыг бий болгоно.

Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын эрх зүйн орчныг бүрдүүлснээр урт хугацаанд дараах эерэг үр дүн гарах боломжтой:

- байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээлэл нэгдсэн порталд төвлөрч, олон нийт нэг эх сурвалжаас мэдээлэл авах боломж бүрдэнэ;
- төрийн байгууллага, зөвшөөрөл эзэмшигч, төрийн бус байгууллагын тайлагналын үүрэг, хариуцлага тодорхой болно;
- гэрээ, зөвшөөрөл, төлбөр, татвар, орлого, эцсийн өмчлөгч, байгаль орчны нөлөөлөл, нөхөн сэргээлт, орон нутгийн гэрээ, хандив, дэмжлэгийн мэдээлэл уялдаатай, харьцуулах боломжтой болно;
- төрийн байгууллага нэг ижил мэдээллийг давхар шаардахгүй байх, цахим мэдээлэл солилцох, нэг цонхны зарчим хэрэгжих нөхцөл бүрдэнэ;
- олон нийтийн хяналт, иргэний мэдэх эрх, орон нутгийн оролцоо нэмэгдэнэ;
- авлига, ашиг сонирхлын зөрчил, эцсийн өмчлөгчийн далд байдал, гэрээний ил тод бус байдлаас үүдэх эрсдэл буурна;
- Улсын Их Хурал, Засгийн газар, Үндэсний зөвлөл, салбар зөвлөл, Ажлын алба хоорондын тайлагнал, хяналтын тогтолцоо бүрдэнэ;
- хариуцлагатай хөрөнгө оруулалт, сайн засаглал, байгаль орчны хариуцлагын итгэлцэл нэмэгдэнэ;
- Монгол Улсын олон улсын үүрэг, амлалт, нээлттэй засаглалын зорилт, ОУИТБС-ын стандартын хэрэгжилт бэхжинэ.

Хуулийн төсөл батлагдан хэрэгжсэнээр Монгол Улсад байгалийн баялгийн засаглалыг мэдээлэлд суурилсан, нээлттэй, хариуцлагатай, олон нийтийн хяналттай болгох эрх зүйн суурь бэхжинэ. Энэ нь авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс сэргийлэх, хариуцлагатай хөрөнгө оруулалтыг дэмжих, байгаль орчны хамгаалалт, орон нутгийн оролцоо, олон улсын итгэлцлийг нэмэгдүүлэхэд бодит хувь нэмэр оруулах юм.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАЛТЫН ИЛ ТОД БАЙДЛЫН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилго

1.1.Энэ хуулийн зорилго байгалийн нөөцийг ашиглахад олон нийт хяналт тавих, иргэний мэдэх эрхийг хангах, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс сэргийлэхэд оршино.

2 дугаар зүйл.Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын хууль тогтоомж

2.1.Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль тогтоомж Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Энэ хууль амьтан, ус, ой, ургамлын нөөц, эрдэс баялгийг ашиглахтай холбоотой энэ хуульд заасан мэдээлэл, тайланг нээлттэй, ил тод болгохтой холбоотой харилцаанд үйлчилнэ.

3.2.Мэдээллийг ил тод болгохтой холбоотой энэ хуульд зааснаас бусад харилцааг Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулиар зохицуулна.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1.“байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээлэл” гэж ус, ой, ургамал, амьтан, эрдэс баялгийг ашиглахтай холбоотой энэ хуульд заасан болон Засгийн газраас баталсан жагсаалтад хамаарах мэдээллийг;

4.1.2.“зөвшөөрөл эзэмшигч” гэж Байгалийн нөөц ашиглалтын үйл ажиллагаа эрхлэхээр зөвшөөрөл авсан Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 1.4 дүгээр зүйлийн 1.3-т заасан этгээдийг;

4.1.3.“мэдээлэл нийлүүлэгч” гэж энэ хуулийн 8.1-д заасан этгээдийг;

4.1.4.“мэдээллийн нэгдсэн портал” гэж энэ хуульд заасан тайлан, мэдээллийг хүлээн авах, боловсруулах, хадгалах, нийтлэх зориулалттай цахим системийг;

4.1.5.“олборлох үйлдвэрлэл” гэж ашигт малтмал, газрын тос хайх, ашиглахтай холбоотой Ашигт малтмалын тухай, Газрын тосны тухай, Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай, Цөмийн энергийн тухай хуульд хамаарах хайгуул, ашиглалтын үйл ажиллагааг;

4.1.6.“тайлан” гэж энэ хуулийн 9.1, 10.1-т заасан тайланг;

4.1.7.“тайлангийн зөрүү” гэж өөр өөр мэдээлэл нийлүүлэгчийн тайланд ижил үзүүлэлтээр зөрүүтэй дүн, тайлбар, мэдээлэл гарсныг.

4.1.8. “эрдэс баялаг” гэж Ашигт малтмалын тухай хуулийн 4.1.1-д заасан ашигт малтмал, Газрын тосны тухай хуулийн 4.1.1-д заасан газрын тосыг.

4.1.9.“эцсийн өмчлөгч гэж” гэж Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 3.1.6-д заасан этгээдийг;

4.1.10.“эцсийн эзэмшигч” гэж Татварын ерөнхий хуулийн 6.1.48-д заасан этгээдийг;

4.1.11.“мэдээлэл бий болсон” гэж гэрээ, хэлэлцээр, шийдвэр, зөвшөөрлийн баримт бичиг албан ёсоор байгуулагдсан, гаргасан, эсхүл бүртгэгдсэн, төлбөр, хураамж, татвар, төлбөр тооцоо хийгдсэн, хяналт шалгалт, үзлэг, шинжилгээ, хэмжилт хийгдэж, түүний үр дүн бүрдсэн, тайлан, акт, дүгнэлт, зөвлөмж албан ёсоор бүрдсэн, баталгаажсан, мэдээлэл бодит байдалд үүсч, түүнийг баримтжуулсан, бүртгэсэн өдөр зэргийн аль нэгээр үүссэн, бүрдүүлсэн, эсхүл бүртгэгдсэн байдлыг.

4.1.12.“мэдээлэл нийлүүлэгч болох үндэслэл үүссэн” гэж энэ хуулийн 8.1.2-т заасан төрийн бус байгууллага нь зөвшөөрөл эзэмшигчээс хандив, тусламж, дэмжлэг, урамшуулал, санхүүжилт, эсхүл бусад хэлбэрийн үнэ бүхий зүйлийг анх удаа хүлээн авсан өдрийг.

5 дугаар зүйл.Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуулийн баримтлах зарчим

5.1.Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлыг хангахад дараах зарчмыг баримтална:

5.1.1.мэдээлэл, тайлан олон нийтэд нээлттэй, хүртээмжтэй байх;

5.1.2.мэдээлэл, тайлан үнэн зөв, бүрэн байх;

5.1.3.оролцогч талуудын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хүндэтгэх;

5.1.4.мэдээлэл, тайлан харилцан уялдаатай, нэгдмэл байх;

5.1.5.олон нийт хяналт тавих боломжийг бүрдүүлэх;

5.1.6.төр өөрт байгаа, эсхүл нийтийн мэдээллийн дэд бүтцийг ашиглан олж авах, солилцох боломжтой мэдээллийг хүн, хуулийн этгээдээс шаардахгүй байх.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАЛТЫН МЭДЭЭЛЭЛ

6 дугаар зүйл.Байгалийн нөөц ашиглалтын нэгдсэн портал

6.1.Энэ хуульд заасан тайлан, мэдээллийг цахимаар хүлээн авах, бүртгэх, хадгалах, боловсруулах, шалгах, нийтлэх, мэдээлэл солилцох зориулалт бүхий мэдээллийн нэгдсэн портал (цаашид “нэгдсэн портал” гэх) ажиллуулна.

6.2.Нэгдсэн портал Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн 18.6-д заасан шаардлагад нийцсэн, 27.10-т заасан нэгдсэн, ангилал, код, тайлбартай байна.

6.3.Байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийн жагсаалтыг Засгийн газар батална.

6.4.Нэгдсэн порталд бүртгэх мэдээлэл тоон мэдээлэл, өгөгдөл, дуу авиа, дүрс бичлэг, зураг, газрын зураг, кадастрын зураг, график, бичгийн хэлбэртэй байна.

6.5.Нэгдсэн порталд байрших газрын зураг, кадастрын зурган мэдээлэл Засгийн газраас тодорхойлсон солбицол, өндрийн тогтолцоонд нийцсэн байна.

6.6.Үндэсний зөвлөл нэгдсэн порталын үйл ажиллагааг хууль тогтоомжид нийцүүлэн хариуцна.

6.7.Нэгдсэн портал бусад хуульд заасан байгалийн нөөцийн, зөвшөөрлийн, шилэн дансны, хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн, татварын зэрэг холбогдох мэдээллийн сантай холбогдсон, мэдээлэл солилцох боломжтой байна.

6.8.Нэгдсэн порталд цахим хэлбэрээр хүргүүлсэн мэдээлэл, тайлан цахим гарын үсэг, эсхүл хуульд заасан бусад баталгаажуулах арга, хэрэгслээр баталгаажсан байна.

6.9.Байгалийн нөөцийн ашиглалттай холбоотой бусад хуульд заасан тайлан, мэдээ, мэдээллийг нэгдсэн порталаар дамжуулан цахимаар хүргүүлсэн бол тухайн мэдээллийг холбогдох төрийн байгууллагад хүргүүлсэнд тооцно.

6.10.Нэгдсэн порталд бүртгэгдээгүй, эсхүл баталгаажаагүй мэдээллийг байгалийн нөөц ашиглалттай холбоотой зөвшөөрөл олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох, төлөвлөгөө батлах, хяналт шалгалт хийх, тайлан боловсруулах үндэслэл болгохгүй.

6.11.Нэгдсэн порталын мэдээллийг Архивын тухай хуульд заасан хугацаагаар хадгална.

6.12.Нэгдсэн порталд мэдээлэл нийлүүлэх, хадгалах, ашиглах, ашиглалтад хяналт тавих журмыг Үндэсний зөвлөл батална.

6.13.Үндэсний зөвлөлийн ажлын алба (цаашид “Ажлын алба” гэх) нэгдсэн порталд илгээсэн мэдээллийн хэлбэр, хугацаа, бүрдлийг шалгана.

6.14.Ажлын алба мэдээлэл дутуу, алдаатай, зөрүүтэй бол мэдээлэл нийлүүлэгчид буцааж, засварлах шаардлага хүргүүлнэ.

6.15.Мэдээлэл нийлүүлэгч энэ хуулийн 6.15-т заасан шаардлагыг хүлээн авснаас хойш ажлын 5 өдрийн дотор засварласан мэдээллийг дахин илгээнэ.

6.16.Энэ хууль болон холбогдох бусад хуульд заасан тайлан, мэдээллийг мэдээлэл нийлүүлэгч холбогдох мэдээллийн сан, нэгдсэн портал, эсхүл салбарын эрх бүхий байгууллагад цахимаар хүргүүлсэн бол төрийн байгууллага уг мэдээллийг дахин шаардахгүй бөгөөд нийтийн мэдээллийн дэд бүтэц, мэдээлэл солилцооны системээр дамжуулан авч ашиглана.

6.17.Үндэсний зөвлөл нэгдсэн порталаар тайлан, мэдээллийг нэг цонхоор хүлээн авах, харилцан солилцох, дахин шаардахгүй байх техникийн боломжтой байна.

7 дугаар зүйл.Мэдээллийн нууцлал

7.1.Байгалийн нөөц ашиглалтын улмаас зөвшөөрөл эзэмшигчийн байгаль орчинд үзүүлсэн сөрөг нөлөөлөл, бохирдол, доройтол, осол, нөхөн сэргээлт, аюултай эсхүл хортой бодисын хэрэглээ, хог хаягдал, байгалийн нөөц ашигласны төлбөр, хураамж, татвар, эцсийн эзэмшигч, эцсийн өмчлөгч, улсын болон орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн орлого, төрийн болон орон нутгийн өмчит этгээдэд төлсөн төлбөр, ногдол ашиг, хандив, тусламж, дэмжлэгийн мэдээллийг Байгууллагын нууцын тухай болон бусад хуулиар хамгаалагдсан нууц мэдээлэл гэж үзэхгүй.

7.2.Энэ хуульд заасан гэрээ, хэлэлцээр, тэдгээрийн нэмэлт, өөрчлөлтийг нэгдсэн порталд бүтнээр нь ил тод байршуулна.

7.3.Гэрээ хэлэлцээрийн хуулиар хамгаалагдсан төрийн нууц, байгууллагын нууцад хамаарах хэсгийг нууцалж нийтэлж болох бөгөөд энэ нь гэрээний бусад хэсгийг ил болгох үүргийг хязгаарлахгүй.

7.4.Энэ хуулийн 7.3-т заасан мэдээллийг нууцлах шалгуур, тэмдэглэгээ, нууцлах хугацаа, шийдвэрлэх журмыг Засгийн газар батална.

7.5.Энэ хуулийн 7.3-т заасны дагуу мэдээллийг тодорхой хугацаанд нууцлах тохиолдолд мэдээлэл нийлүүлэгч тайлан, мэдээлэл гаргах үүргээс чөлөөлөгдөхгүй.

8 дугаар зүйл.Мэдээлэл нийлүүлэгч, түүний эрх, үүрэг

8.1.Дараах этгээд мэдээлэл нийлүүлэгч байна:

8.1.1.зөвшөөрөл эзэмшигч;

8.1.2.энэ хуулийн 10.5-д заасан төрийн бус байгууллага;

8.1.3.Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн 6.1-д заасан мэдээлэл хариуцагч.

8.2.Зөвшөөрөл эзэмшигч нь зөвшөөрөл олгосноос хойш ажлын 5 өдрийн дотор нэгдсэн порталд бүртгүүлнэ.

8.3.Энэ хуулийн 8.1.2-т заасан төрийн бус байгууллага нь энэ хуулиар мэдээлэл нийлүүлэгч болох үндэслэл үүссэнээс хойш ажлын 15 өдрийн дотор нэгдсэн порталд бүртгүүлнэ.

8.4.Мэдээлэл нийлүүлэгчийн бүртгэлийн журмыг Үндэсний зөвлөл батална.

8.5.Мэдээлэл нийлүүлэгч дараах үүрэгтэй:

8.5.1.мэдээлэл бий болсноос хойш ажлын 10 өдрийн дотор багтаан нэгдсэн порталд баталгаажуулан оруулах, тухайн мэдээлэлд өөрчлөлт орсон тохиолдолд ажлын 5 өдрийн дотор шинэчлэх;

8.5.2.Үндэсний зөвлөл, түүний Ажлын албанаас шаардсан тодруулгын хариуг ажлын 10 өдөрт багтаан хүргүүлэх;

8.5.3.мэдээлэл, тайлангийн үнэн зөв, бүрэн байдлыг хариуцах;

8.5.4.энэ хуульд заасан тайланг нэгдсэн порталд байршуулах;

8.5.5.хууль тогтоомж болон Үндэсний зөвлөлөөс баталсан заавар, аргачлал, маягт, дүрэм, журмыг дагаж мөрдөх;

8.5.6.нэгдсэн порталд энэ хуульд заасан журмын дагуу бүртгүүлэх.

8.6.Мэдээлэл нийлүүлэгч дараах эрхтэй:

8.6.1.энэ хуульд заасан тайлан гаргахтай холбоотой сургалт, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө, тодруулга, мэдээллийг авах;

8.6.2.энэ хуулийн 7.4-т заасан журмын дагуу тодорхой мэдээллийг нууцлах хүсэлт гаргах.

8.7.Энэ хуулийн 8.1.3-т заасан мэдээлэл нийлүүлэгч дараах үүрэгтэй:

8.7.1.өөрийн эрхлэх асуудлын эсхүл чиг үүргийн хүрээнд үүссэн, энэ хуульд заасан мэдээллийг бүрдүүлэх, хадгалах, боловсруулах, шинэчлэх, нэгдсэн порталд хүргүүлэх;

8.7.2.Ажлын албанд шаардлагатай мэдээллийг гаргаж өгөх, цахимаар хүргүүлэх, харилцан мэдээлэл солилцох, хамтран ажиллах.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАЛТЫН МЭДЭЭЛЛИЙН ТАЙЛАН

9 дүгээр зүйл.Байгалийн нөөц ашиглалтын улсын нэгдсэн тайлан

9.1.Байгалийн нөөц ашиглалтын Улсын нэгдсэн тайлан (цаашид “Улсын нэгдсэн тайлан” гэх) дор дурдсан тайлангаас бүрдэнэ:

9.1.1.амьтны нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тайлан;

9.1.2.үйлдвэрлэлийн зориулалтаар усны нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тайлан;

9.1.3.ой, түүний дагалт баялгийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тайлан;

9.1.4.байгалийн ургамлын нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тайлан;

9.1.5.олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын тайлан.

9.2.Улсын нэгдсэн тайлан боловсруулах, нэгдсэн порталд байршуулах, тайланд залруулга хийх журмыг Үндэсний зөвлөл батална.

9.3.Үндэсний зөвлөл Улсын нэгдсэн тайланг жил бүр боловсруулна.

9.4.Үндэсний зөвлөл мэдээллийг олон нийтэд ойлгомжтой хэлбэрээр түгээх зорилгоор Улсын нэгдсэн тайлангийн хураангуй тайланг жил бүр боловсруулна.

9.5.Үндэсний зөвлөл Улсын нэгдсэн тайланг энэ хуулийн 10.6-д заасан тайлан ирүүлэх хугацаа дууссанаас хойш хуанлийн 30 хоногийн дотор хэлэлцэн олон нийтэд мэдээлж, Засгийн газарт хүргүүлнэ.

9.6.Энэ хуулийн 9.1.5-д заасан тайланд дор дурдсан мэдээллийг тусгана:

9.6.1.улсын эдийн засагт олборлох үйлдвэрлэлийн эзлэх хувь хэмжээ;

9.6.2.олборлох үйлдвэрлэлийн нийт орлого, тэдгээрээс төсөвт болон бусад байдлаар улсад төвлөрүүлсэн орлогын дүн, төсвийн орлогын хуваарилалт, зарцуулалт, төсвийн орлогын тогтвортой байдлын талаар;

9.6.3.олборлосон, баяжуулсан, боловсруулсан, борлуулсан, экспортолсон эрдэс баялгийн төрөл, хэмжээ /зөвшөөрөл тус бүрээр/;

9.6.4.зөвшөөрөл эзэмшигчээс бусдад өгсөн хандив, зээл, тусламж, дэмжлэгийн хэмжээ, хэлбэр;

9.6.5.нийгмийн хариуцлагын хүрээнд бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөрийн нийт дүн;

9.6.6.зөвшөөрөл эзэмшигчийн болон төрийн байгууллагын ил тод байдлын тайлан хоорондын зөрүү, түүний тайлбар, тодруулга;

9.6.7.ил тод байдлын тайлан ирүүлээгүй зөвшөөрөл эзэмшигч болон төрийн байгууллагын талаарх мэдээлэл;

9.6.8.олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдал, засаглалыг сайжруулах талаарх дүгнэлт, зөвлөмж, өмнөх тайлангийн зөвлөмжийн хэрэгжилт;

9.6.9.төлбөр, орлогын дүнгийн тэнцэл;

9.6.10.ашигт малтмалын нөөцийн хөдөлгөөн;

9.6.11.олборлох үйлдвэрлэлээс байгаль орчинд үзүүлж байгаа нөлөөллийн талаарх мэдээлэл;

9.6.12.уурхайн хаалт, байгаль орчин нөхөн сэргээлтийн мэдээлэл.

9.7.Энэ хуулийн 9.1.1-9.1.4-т заасан нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тайланд дор дурдсан мэдээллийг тусгана:

9.7.1.улсын эдийн засагт тухайн салбарын байгалийн нөөц ашиглалтын эзлэх хувь хэмжээ;

9.7.2.тухайн салбарын байгалийн нөөц ашиглалтын нийт орлого, тэдгээрээс төсөвт төвлөрүүлсэн орлогын дүн, төсвийн орлогын хуваарилалт, зарцуулалт, төсвийн орлогын тогтвортой байдлын талаар;

9.7.3.зөвшөөрөл эзэмшигчийн болон төрийн байгууллагын ил тод байдлын тайлан хоорондын зөрүү, түүний тайлбар, тодруулга;

9.7.4.ил тод байдлын тайлан ирүүлээгүй зөвшөөрөл эзэмшигч болон төрийн байгууллагын талаарх мэдээлэл;

9.7.5.тухайн салбарын байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдал, засаглалыг сайжруулах талаарх дүгнэлт, зөвлөмж, өмнөх тайлангийн зөвлөмжийн хэрэгжилт.

9.8.Улсын нэгдсэн тайлан, эсхүл түүний бүрдэл тайланд төрийн бус байгууллага дүгнэлт гаргаж болно.

9.9.Энэ хуулийн 9.8-д заасан дүгнэлт гаргасан төрийн бус байгууллага нь 10.6-д заасан тайлан ирүүлэх хугацаа дууссанаас хойш ажлын 25 өдрийн дотор дүгнэлтээ Ажлын албанд хүргүүлнэ.

10 дугаар зүйл.Байгалийн нөөц ашиглалтын төрөлжсөн тайлан

10.1.Энэ хуулийн 9.1.1-9.1.5-д заасан тайлан дор дурдсан төрөлтэй байна:

- 10.1.1.төрийн байгууллагын;
- 10.1.2.зөвшөөрөл эзэмшигчийн;
- 10.1.3.төрийн бус байгууллагын;

10.2.Энэ хуулийн 10.1.1, 10.1.2-т заасан тайлангийн маягтыг байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээлэл бүрийг хамруулж Үндэсний зөвлөл батална.

10.3.Энэ хуулийн 8.1.3-т заасан мэдээлэл нийлүүлэгч тухайн жилийн төрийн байгууллагын ил тод байдлын тайланг гаргана.

10.4.Зөвшөөрөл эзэмшигч тухайн жилийн зөвшөөрөл эзэмшигчийн ил тод байдлын тайланг гаргана.

10.5.Зөвшөөрөл эзэмшигчээс хандив, тусламж, дэмжлэг, урамшуулал зэрэг болон бусад аливаа хэлбэрээр санхүүжилт авсан төрийн бус байгууллага тухайн жилийн төрийн бус байгууллагын ил тод байдлын тайланг гаргана.

10.6.Энэ хуулийн 10.1.1-10.1.3-т заасан ил тод байдлын тайланг дараа оны 4 дүгээр сарын 05-ны өдрийн дотор Үндэсний зөвлөлөөс баталсан загварын дагуу гаргаж, нэгдсэн порталд оруулна.

10.7.Мэдээлэл нийлүүлэгч энэ хуулийн 10.1.1-10.1.2-т заасан ил тод байдлын тайланг аудитын байгууллагаар баталгаажуулсан санхүүгийн тайлангийн мэдээлэлд үндэслэн гаргана.

10.8.Төрийн бус байгууллагын ил тод байдлын тайланд дор дурдсан мэдээллийг тусгана:

10.8.1.үүсгэн байгуулагч, удирдах зөвлөл, гүйцэтгэх удирдлагын дэлгэрэнгүй мэдээлэл;

10.8.2.санхүүжилт, түүний зориулалт, зарцуулалтын мэдээлэл;

10.8.3.үйл ажиллагааны чиглэл, олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдал, олборлолтын мэдээ, засаглалын чиглэлээр хэрэгжүүлсэн ажлын мэдээлэл;

10.8.4.мэдээлэл нийлүүлэгчтэй байгуулсан гэрээ, хэлцлийн мэдээлэл.

11 дүгээр зүйл.Ил тод байдлын тайлангийн зөрүүг хянан шийдвэрлэх

11.1.Ажлын алба ил тод байдлын тайлангийн мэдээллийн зөрүүг тодруулах хүсэлтийг холбогдох тайлан гаргасан этгээдэд хүргүүлж болно.

11.2.Энэ хуулийн 11.1-д заасан хүсэлтийг хүлээн авсан этгээд ажлын 5 өдрийн дотор холбогдох нэмэлт мэдээлэл, тайлбарыг Ажлын албанд хүргүүлнэ.

11.3.Ажлын алба энэ хуулийн 11.2-т заасан нэмэлт мэдээлэл, тайлбарыг хүлээн авсны дараа зөрүүг хэрхэн шийдвэрлэсэн талаар тухайн этгээдэд албан бичгээр мэдэгдэнэ. Тухайн этгээд шаардлагатай тохиолдолд зөрүү үүсгэж байгаа мэдээлэлтэй танилцаж болно.

11.4.Ажлын алба тайлангийн зөрүүг шийдвэрлэх боломжгүй гэж үзвэл энэ талаар тайлбар, зөвлөмжийг Улсын нэгдсэн тайланд тусгаж, тайлан гаргах үүрэг бүхий этгээдэд мэдэгдэнэ.

11.5.Үндэсний зөвлөл Улсын нэгдсэн тайланд тусгагдсан зөрүүг хэрхэн шийдвэрлэж болох талаарх зөвлөмжийг Засгийн газарт хүргүүлнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН БҮРЭН ЭРХ

12 дугаар зүйл.Улсын Их Хурлын бүрэн эрх

12.1.Улсын Их Хурал байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлыг хангах талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

12.1.1.Засгийн газраас хүргүүлсэн Улсын нэгдсэн тайланг жил бүрийн 4 дүгээр улиралд багтаан холбогдох байнгын хороогоор хэлэлцэж, санал, дүгнэлт гаргаж Засгийн газарт чиглэл өгөх.

13 дугаар зүйл.Засгийн газрын бүрэн эрх

13.1.Засгийн газар байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлыг хангах талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

13.1.1.байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

13.1.2.Улсын нэгдсэн тайланг бүрдэл бүрээр хэлэлцэн, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний саналын хамт 8 дугаар сарын 25-ны дотор Улсын Их Хуралд хүргүүлэх;

13.1.3.энэ хуулийн 12.1.1-д заасан холбогдох байнгын хорооны санал, дүгнэлт, Засгийн газарт өгсөн чиглэлийн биелэлтийг хангах арга хэмжээ авах;

13.1.4.энэ хуулийн 6.3-д заасан жагсаалтыг батлах;

13.1.5.Үндэсний зөвлөлийн дүрмийг батлах.

13.2. Засгийн газар энэ хуулийн 13.1.4-т заасан байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийн жагсаалтыг олон улсын стандарт, шаардлагад нийцүүлж, дараах ангиллын хүрээнд батална:

13.2.1.зөвшөөрөл, түүний бүртгэлийн мэдээлэл;

13.2.2.гэрээ, хэлэлцээрийн мэдээлэл;

13.2.3.зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаан, олгогдсон зөвшөөрөл, эрдэс баялгийн нөөцийн мэдээлэл;

13.2.4.байгалийн нөөцийн олборлолт, борлуулалт, тээвэрлэлт, экспортын мэдээлэл;

13.2.5.төсвийн болон орлого төвлөрүүлэлтийн мэдээлэл;

13.2.6.нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хийсэн хөрөнгө зарцуулалтын мэдээлэл;

13.2.7.уурхайн хаалт, байгаль орчны нөхөн сэргээлтийн мэдээлэл;

13.2.8.ашиг хүртэгч хувьцаа эзэмшигч, эцсийн өмчлөгчийн мэдээлэл;

13.2.9.олборлох үйлдвэрлэл эрхлэгч төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн мэдээлэл;

13.2.10.олборлох үйлдвэрлэлээс төрд ногдох хувь хэмжээг зарж борлуулах байдлаар олсон орлогын мэдээлэл;

13.2.11.олборлох үйлдвэрлэлээс эдийн засагт оруулах хувь нэмрийн мэдээлэл;

13.2.12.олборлох үйлдвэрлэлээс байгаль орчинд үзүүлж байгаа нөлөөллийн мэдээлэл.

14 дүгээр зүйл. Засаг даргын бүрэн эрх

14.1.Аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн Засаг дарга байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлыг хангах талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

14.1.1.өөрийн нутаг дэвсгэрт зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаатай холбоотой гаргасан захиргааны шийдвэр, түүний үндэслэлийг өөрийн цахим хуудаст нийтлэх;

14.1.2.түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын зөвшөөрөл, зөвшөөрөл олгосон, сунгасан, түдгэлзүүлсэн, хүчингүй болгосон мэдээлэл, бичил уурхай эрхлэгчтэй байгуулсан гэрээг нэгдсэн порталд байршуулах, өөрийн цахим хуудаст нийтлэх;

14.1.3.байгаль орчны хяналтын улсын байцаагчийн үйл ажиллагааг зохион байгуулах, ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх;

14.1.4.ажлын алба, салбар зөвлөлтэй хамтран ажиллах, байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлыг хангах талаар санал, мэдээллийг тогтмол солилцох;

14.1.5.Ажлын алба, байгаль орчны хяналтын улсын байцаагчаас ирүүлсэн мэдээллийг хянан үзэж, шаардлагатай арга хэмжээг авах.

15 дугаар зүйл. Үндэсний зөвлөл

15.1.Улсын хэмжээнд байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлыг хэрэгжүүлэх зөвлөл /цаашид “Үндэсний зөвлөл” гэх/ Ерөнхий сайдын дэргэд ажиллах ба орон тооны Ажлын албатай байна.

15.2.Үндэсний зөвлөл Хүний эрхийн үндэсний комисс, Авлигатай тэмцэх газар, байгаль орчин, геологи, уул уурхай, санхүү, төсөв, хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, төрийн хяналтын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх бусад холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллага, зөвшөөрөл эзэмшигчийн төлөөллөөс бүрдсэн 15 гишүүнтэй байна.

15.3.Үндэсний зөвлөлийн 4 гишүүнийг зөвшөөрөл эзэмшигч, 4 гишүүнийг төрийн бус байгууллагын төлөөллөөс нээлттэй сонгон шалгаруулж, 3 жилийн хугацаагаар, үлдсэн 7 гишүүнийг энэ хуулийн 15.2-т заасан төрийн захиргааны төв байгууллагаас санал болгосноор Засгийн газар томилно.

15.4.Энэ хуулийн 15.3-т заасан төрийн бус байгууллага нь Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдал, сайн засаглалыг хангах, авлига болон ашиг сонирхлын зөрчлийг бууруулах чиглэлээр 3-аас доошгүй жил үйл ажиллагаа явуулсан мэргэжлийн холбоо эсхүл төрийн бус байгууллага байна.

15.5.Үндэсний зөвлөл болон салбар зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд зөвшөөрөл эзэмшигч, төрийн бус байгууллагын төлөөллийг сонгон шалгаруулж, томилох журмыг Засгийн газар батална.

15.6.Салбар зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, дүрмийг тухайн шатны Засаг дарга Үндэсний зөвлөлөөс баталсан журамд нийцүүлэн батална.

15.7.Үндэсний зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга нь Ажлын албаны дарга байна.

15.8.Үндэсний зөвлөлд байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын улсын байцаагч ажиллана.

16 дугаар зүйл. Үндэсний зөвлөлийн бүрэн эрх

16.1.Үндэсний зөвлөл дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

16.1.1.Улсын нэгдсэн тайланг бүрдэл бүрээр хэлэлцэх, олон нийтэд мэдээлэх, Засгийн газарт хүргүүлэх;

16.1.2.мэдээлэл нийлүүлэгчийн тайланд дүгнэлт өгөх, зөвлөмж гаргах, холбогдох этгээдэд хүргүүлэх, зөвлөмжийн биелэлтийг шаардах, хариу, мэдээлэл авах;

16.1.3.байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлыг сурталчлах, олон нийтийн мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэх арга хэмжээ авч, холбогдох хэлэлцүүлгийг зохион байгуулах;

16.1.4.байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар санал боловсруулж, Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулах;

16.1.5.төрийн болон нутгийн захиргааны бүх шатны байгууллагатай харилцах, хамтран ажиллах;

16.1.6.энэ хуульд заасан этгээдээс байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын талаар авч хэрэгжүүлсэн ажил, ирүүлсэн мэдээлэл, тайлан, холбогдох хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих, шалгалт хийх, биелэлтийг хангуулах ажлыг улсын хэмжээнд зохион байгуулах;

16.1.7.энэ хуульд заасан мэдээлэл нийлүүлэгчээс тайлан, мэдээлэл гаргуулан авах;

16.1.8.Үндэсний зөвлөлийн шийдвэрийн биелэлт, байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын хэрэгжилт, нэгдсэн порталын үйл ажиллагаа, мэдээлэл бүрэн нийлүүлэгдэж байгаа эсэхэд хяналт тавих, энэ чиглэлээр энэ хуульд заасан этгээдтэй хамтарч ажиллах;

16.1.9.Үндэсний зөвлөлийн шийдвэрийг биелүүлээгүй албан тушаалтанд хариуцлага хүлээлгэх талаар холбогдох дээд шатны байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулах, хариу авах;

16.1.10.байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлыг хэрэгжүүлэх асуудлаар гадаад улстай хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх;

16.1.11.байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох санал боловсруулах;

16.1.12. Байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээлэл тайлангийн заавар, маягт батлах.

17 дугаар зүйл.Ажлын алба

17.1.Үндэсний зөвлөл дараах чиг үүрэг бүхий Ажлын албатай байна:

17.1.1.энэ хуульд заасан мэдээлэл нийлүүлэгчээс байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тайланг хүлээн авах;

17.1.2.Улсын нэгдсэн тайланг боловсруулах;

17.1.3.нэгдсэн порталын үйл ажиллагаа болон мэдээлэл нийлүүлэгчээс мэдээлэл, тайланг бүрэн нийлүүлж байгаа эсэхэд хяналт тавих, мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх;

17.1.4.шаардлагатай тохиолдолд холбогдох шинжээч, мэргэжилтэн оролцуулж дүгнэлт гаргуулах, мэдээлэл, тайлангийн үнэн зөв байдлыг нягтлах;

17.1.5.байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлыг сайжруулах, салбарын болон салбар хоорондын уялдааг хангах санал, зөвлөмж боловсруулах;

17.1.6.Улсын нэгдсэн тайланд үндэслэн цаашид авах арга хэмжээний санал, зөвлөмж гаргах, зөвлөмжийг холбогдох этгээдэд хүргүүлэх, зөвлөмжийн хүрээнд хэрэгжүүлсэн ажил, түүний үр дүнгийн хариуг тогтоосон хугацаанд хүлээн авах;

17.1.7.Үндэсний зөвлөл, салбар зөвлөлийн хуралдааныг зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх.

17.2. Зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх бүхий этгээд ил тод байдлын тайланг баталгаажуулаагүй бол Ажлын алба тайланг хүлээн авахаас татгалзаж, үндэслэлийн хамт мэдээлэл нийлүүлэгчид ажлын 2 өдрийн дотор мэдэгдэнэ.

17.3. Энэ хуулийн 17.2-т зааснаар татгалзсан тайланг мэдээлэл нийлүүлэгч засварлан, баталгаажуулалтыг хангасны дараа дахин хүргүүлж болно. Дахин хүргүүлсэн тайланг энэ хуулийн 10.6-д заасан хугацаа дуустал хүлээн авна.

17.4. Хэрэв мэдээлэл нийлүүлэгч 10.6-д заасан хугацаанд баталгаажуулалтыг хангасан тайланг хүргүүлэхгүй бол тайлан ирүүлээгүйд тооцож, энэ хуулийн 9.6.7, 9.7.4-т заасны дагуу Улсын нэгдсэн тайланд тусгана.

17.5.Нэгдсэн порталын мэдээлэл, тайланг Ажлын алба олон нийтэд ойлгомжтой байдлаар байршуулан мэдээлж, тогтмол шинэчилж байна.

18 дугаар зүйл. Үндэсний зөвлөл, салбар зөвлөлийн үйл ажиллагааны санхүүжилт

18.1. Үндэсний зөвлөлийн үйл ажиллагааны зардлыг улсын төсвөөс, түүний орон нутагт ажиллах салбар зөвлөлийн үйл ажиллагааны зардлыг орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлнэ.

18.2. Үндэсний зөвлөлийн үйл ажиллагааны төсвийн төслийг Төсвийн тухай хуульд заасан журмын дагуу бэлтгэн Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газарт хүргүүлэх ба төсвийн ерөнхийлөн захирагч уг төсвийн төслийг багцдаа тусган батлуулна.

18.3. Үндэсний зөвлөл салбар зөвлөлийн төсвийг тухайн аймаг, нийслэлийн төсөвт тусган баталуулна.

18.4. Үндэсний зөвлөл, түүний салбар зөвлөлийн үйл ажиллагааны санхүүжилт бие даасан, хараат бусаар ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд хүрэлцээтэй байна.

18.5. Үндэсний зөвлөл, салбар зөвлөл мэдээлэл нийлүүлэгч этгээдээс зээл, хандив, дэмжлэг авахыг хориглоно.

19 дүгээр зүйл. Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч

19.1. Байгаль хамгаалагч байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийг ил тод болгох чиглэлээр дараах үүрэгтэй ажиллана:

19.1.1. нэгдсэн порталд байршуулсан мэдээлэл бодит нөхцөлтэй нийцэж байгаа эсэхэд газар дээр нь хяналт тавих;

19.1.2. хяналт шалгалтын дүн, акт, албан шаардлагыг нэгдсэн порталд байршуулах.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

БУСАД

20 дугаар зүйл. Чиг үүрэг шилжүүлэх

20.1. Энэ хуулийн 7.4-т заасан жагсаалт, 13.1.4, 15.5-д заасан журмыг шинээр батлах ажлыг энэ хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш 3 сарын дотор гүйцэтгэнэ.

21 дүгээр зүйл. Гомдол хянан шийдвэрлэх

21.1. Энэ хуулийн мэдээлэл нийлүүлэгч этгээд эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдсөн гэж үзвэл холбогдох хуулийн дагуу гомдол гаргах эрхтэй:

21.1.1. салбар зөвлөлийн үйл ажиллагаатай холбогдох гомдлыг Үндэсний зөвлөлд;

21.1.2.Үндэсний зөвлөл, түүний ажлын албаны шийдвэр, үйл ажиллагаатай холбогдох гомдлыг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газарт.

21.2.Энэ хуулийн 20.1-д заасны дагуу гаргасан шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл гомдлоо шүүхэд гаргах эрхтэй.

22 дугаар зүйл.Хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

22.1.Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл гэмт хэргийн шинжгүй бол Захиргааны ерөнхий хууль, Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

22.2.Энэ хуулийг зөрчсөн хувь хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

23 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

23.1.Энэ хуулийг 2026 оны сарын ... -ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**АМЬТНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Амьтны тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/25 дугаар зүйлийн 25.8 дахь хэсэг:

“25.8.Иргэн, хуулийн этгээд Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээллийг тус хуульд заасан нэгдсэн порталд хүргүүлэх.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Ашиг малтмалын тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/45 дугаар зүйлийн 45.3, 45.4, 45.5, 45.6 дахь хэсэг:

“45.3. Уурхайн талбайг нийтийн зориулалтаар ашиглахад аюулгүй болгосон арга хэмжээ, уурхайн эдэлбэр байсан газрыг нийтийн зориулалтаар ашиглахад аюул учирч болзошгүй бол түүнээс сэргийлсэн арга хэмжээний тайланг аймаг, нийслэлийн байгаль орчны албаар баталгаажуулсан байгаль орчныг нөхөн сэргээсэн арга хэмжээний тайлан болон холбогдох нотлох баримтын хамт тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайг буцаан өгөхөөс өмнө ашигт малтмалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлнэ.

45.4. Байгаль орчныг нөхөн сэргээсэн арга хэмжээний тайланг холбогдох нотлох баримтын хамт аймаг, нийслэлийн байгаль орны албанд хүргүүлнэ.

45.5. Энэ хуулийн 45.3, 45.4-т заасан тайланг хүлээн авсан байгууллага нь тайлангийн үнэн зөв байдалд хяналт шалгалт хийж, тайланг баталгаажуулна.

45.6. Энэ хуулийн 45.3-т заасан тайлангийн маягт, тайлан гаргах заавар, холбогдох нотлох баримтын жагсаалт, түүнд тавигдах шаардлагыг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан Үндэсний зөвлөл батална.”

2/48 дугаар зүйлийн 48.15 дахь хэсэг:

“48.15. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээлэл, тайланг гаргаж тус хуульд заасан нэгдсэн порталд хүргүүлнэ.”

2 дугаар зүйл. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.4 дэх хэсгийн “тайлан,” гэсний дараа “хайгуулын ажлын төлөвлөгөө, уулын ажлын төлөвлөгөө,” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл. Ашигт малтмалын тухай хуулийн дараах зүйл, хэсэг, заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/2 дугаар зүйлийн 2.1 дэх хэсэг:

“2.1. Ашигт малтмалын тухай хууль тогтоомж нь Үндсэн хууль, Үндэсний аюулгүй байдлын тухай, Газрын тухай, Газрын хэвлийн тухай, Байгаль орчныг хамгаалах тухай, Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай, Хөрөнгө оруулалтын тухай хууль, энэ хууль болон эдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.”

2/35 дугаар зүйлийн 35.12 дахь хэсэг:

“35.12.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь өөрийн хаяг, цахим шуудан, утас, факсны дугаар, хувьцаа эзэмшигч, эцсийн өмчлөгч өөрчлөгдсөн тохиолдолд 14 хоногийн дотор төрийн захиргааны байгууллагад мэдэгдэнэ.”

3/48 дугаар зүйлийн 48.10 дахь хэсэг:

“48.10.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тухайн жилд олборлосон, борлуулсан ашигт малтмал, баяжмал, бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ, үнэлгээ, улсын болон орон нутгийн төсөвт төлсөн албан татвар, төлбөр, орон нутагт өгсөн хандив, дэмжлэгийн хэмжээ, тусгай зөвшөөрөл тус бүрээр гаргасан зардлын хэмжээ, хуулийн этгээдийн хувьцаа эзэмшигч, эцсийн өмчлөгч, тэдгээрийн өөрчлөлтийн талаарх мэдээлэл, төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагатай байгуулсан гэрээг дараа жилийн 1 дүгээр улиралд багтаан нийтэд мэдээлнэ.”

4/42 дугаар зүйл:

“42 дугаар зүйл.Нутгийн захиргааны байгууллагатай харилцах

42.1.Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь байгаль орчныг хамгаалах, орон нутгийн хөгжилд сайн дурын үндсэн дээр дэмжлэг үзүүлэх, уурхай ашиглах, үйлдвэр байгуулахтай холбогдуулан орон нутгийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх, Монгол Улсын иргэдийн ажлын байр нэмэгдүүлэх, уурхайн ажилтны эрүүл мэнд, хөдөлмөр хамгаалал, эрүүл ахуйн нөхцөл, нийгмийн асуудал, тухайн сум, дүүргийн иргэдийн эрүүл, аюулгүй байдлыг хангах асуудлаар тухайн тусгай зөвшөөрлийн талбай орших нутгийн захиргааны байгууллагатай гэрээг байгуулна.

42.2.Стратегийн ач холбогдол бүхий орд газрын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь энэ хуулийн 42.1-д заасан гэрээг аймаг, нийслэлийн Засаг даргатай байгуулна.

42.3.Энэ хуулийн 42.2-т зааснаас бусад ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч энэ хуулийн 42.1-д заасан гэрээг сум, дүүргийн Засаг даргатай байгуулна.

42.4.Энэ хуулийн 42.1-д заасан гэрээг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч уурхай ашиглахын өмнө байгуулах ба гэрээний загвар, гэрээ байгуулах журмыг Засгийн газар батална.

42.5.Нутгийн захиргааны байгууллага тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй байгуулсан энэ хуулийн 42.1-д заасан гэрээг олон нийтэд нээлттэй, ил тод байлгана.

42.6.Нутгийн захиргааны болон бусад байгууллага, албан тушаалтан, иргэн, хуулийн этгээд энэ хуулийн 42.1-д заасан гэрээнд тусгагдаагүй хандив, тусламж, дэмжлэгийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс шаардахыг хориглоно.

42.7.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь нутгийн захиргааны байгууллагаас баталсан хуваарийн дагуу энэ хуулийн 42.1-д заасан гэрээний хэрэгжилтийн талаар болон бусад шаардлагатай асуудлаар нээлттэй хэлэлцүүлгийг тухайн орон нутагт жил тутам явуулна.

42.8.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга нь энэ хуулийн 42.1-д заасан гэрээний хэрэгжилт, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаа болон

түүний байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх үйл ажиллагаанд олон нийтийн хяналт тавих үүрэг бүхий ажлын хэсгийг холбогдох эрх бүхий байгууллага болон иргэний нийгмийн байгууллага, мэргэжилтэн, шинжээч, тухайн орон нутгийн иргэдийн бүрэлдэхүүнтэйгээр томилон ажиллуулж болно.”

4 дүгээр зүйл. Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**БАЙГАЛИЙН УРГАМЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Байгалийн ургамлын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 5 дах хэсгийн “санд” гэсний дараа “Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээллийг тус хуульд заасан нэгдсэн порталд” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Байгалийн ургамлын тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/19 дүгээр зүйлийн 19.8 дахь хэсэг:

“8.Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээллийг тус хуульд заасан нэгдсэн порталд хүргүүлэх.”

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ГАЗРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Газрын тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/3 дугаар зүйлийн 3.1.14, 3.1.15 дахь заалт:

“3.1.14.“хувьцаа эзэмшигч” гэж Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуулийн 10.1.14-т заасан этгээдийг;

3.1.15.“эцсийн өмчлөгч” гэж Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 3.1.6-д заасан хүнийг.”

2/32 дугаар зүйлийн 32.3.4 дэх заалт:

“32.3.4.хувьцаа эзэмшигч, эцсийн өмчлөгчийн талаарх мэдээлэл.”

3/34 дүгээр зүйлийн 34.12 дахь хэсэг:

“34.12.Сум, дүүргийн газрын даамал нь энэ хуулийн 34.1-д заасан гэрээг байгуулмагц ажлын 5 өдрийн дотор цахимаар нийтэд ил тод болгоно.”

4/37 дугаар зүйлийн 37.1.4 дэх заалт:

“37.1.4. хувьцаа эзэмшигч, эцсийн өмчлөгчийн талаарх мэдээлэл.”

5/38 дугаар зүйлийн 38.2.5 дахь заалт:

“38.2.5.эрхийн гэрчилгээг шилжүүлэн авч байгаа этгээдийн хувьцаа эзэмшигч, эцсийн өмчлөгчийн мэдээлэл.”

2 дугаар зүйл. Газрын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.4.2 дахь заалтын "явуулах" гэсний дараа "тус гэрээг ил тод байлгах;" гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл. Газрын тухай хуулийн дараах зүйл, хэсэг, заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/35 дугаар зүйлийн 35.3.6 дахь заалт:

“35.3.6.энэ хуульд заасны дагуу эрхийн гэрчилгээгээ барьцаалах, шилжүүлэх, хувьцаа эзэмшигч, эцсийн өмчлөгч өөрчлөгдөх бүрт улсын бүртгэлд бүртгүүлэх.”

4 дүгээр зүйл. Газрын тухай хуулийн 44 дүгээр зүйлийн 44.8 дахь хэсгийн “34.7-34.10” гэснийг “34.7-34.12” гэж өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ГАЗРЫН ТОСНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Газрын тосны тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/11 дүгээр зүйлийн 11.2.21, 11.2.22 дахь заалт:

“11.2.21.гэрээлэгч нь Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээлэл, тайланг нэгдсэн порталд хүргүүлэх;

2/36 дугаар зүйлийн 36.1 дэх хэсэг:

“36.1.Гэрээлэгч нь Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээлэл, тайланг гаргаж нэгдсэн порталд хүргүүлнэ.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ГАЗРЫН ТОСНЫ БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Газрын тосны бүтээгдэхүүний тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/8 дугаар зүйлийн 8.4.4 дэх заалт:

“8.4.4. Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээлэл, тайланг гаргаж нэгдсэн порталд хүргүүлэх.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ГАЗРЫН ХЭВЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Газрын хэвлийн тухай хуулийн дараах заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 2 дахь заалт:

“2/нутаг дэвсгэртээ газрын хэвлийн баялгийг ашиглуулахтай холбогдуулан эдэлбэр газар олгох, эдэлбэр газар олголтын мэдээллийг нийтэд ил тод байлгах;”

2/8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 4 дэх заалт:

“4/ердийн ашигт малтмал, газар доорхи цэнгэг усыг ашиглах тухай саналыг холбогдох байгууллагад тавих, ердийн ашигт малтмалын ордыг зохистой ашиглах болон газрын хэвлийг ашиглах явцад эвдэрсэн газрыг аюул осолгүй болгож, аж ахуйн хэрэгцээнд цаашид ашиглаж болохуйцаар засаж тохижуулахад хяналт тавих, засаж тохижуулсан газрыг хүлээн авах, түүнтэй холбогдох мэдээллийг нийтэд ил тод байлгах;”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗӨРЧЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зөрчлийн тухай хуулийн 15 дугаар бүлэгт доор дурдсан агуулгатай 15.37 дугаар зүйл нэмсүгэй:

“15.37 дугаар зүйл.Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль зөрчих

1.Зөвшөөрөл эзэмшигч, эсхүл Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуулийн 8.1.2-т заасан төрийн бус байгууллага тус хуульд заасан хугацаанд мэдээллийн нэгдсэн порталд бүртгүүлээгүй бол хүнийг нэг зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

2.Мэдээлэл нийлүүлэгч байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээллийг мэдээлэл бий болсноос хойш хуульд заасан хугацаанд мэдээллийн нэгдсэн порталд баталгаажуулан оруулаагүй, мэдээлэлд орсон өөрчлөлтийг хуульд заасан хугацаанд шинэчлээгүй, эсхүл ил тод байдлын тайланг хуульд заасан хугацаанд гаргаж мэдээллийн нэгдсэн порталд байршуулаагүй бол хүнийг таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг таван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

3.Мэдээлэл нийлүүлэгч эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтнаас хуулийн дагуу шаардсан тодруулга, нэмэлт мэдээлэл, тайлбар, эсхүл засварласан мэдээллийг хуульд заасан хугацаанд хүргүүлээгүй бол хүнийг гурван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг гурван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

4.Мэдээлэл нийлүүлэгч байгалийн нөөц ашиглалтын мэдээлэл, ил тод байдлын тайланг худал гаргасан, эсхүл ил тод болгохоор хуульд заасан мэдээллийг нуун дарагдуулсан нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол хүнийг гурван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг арван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

5.Энэ зүйлийн 2, 4 дэх хэсэгт заасан зөрчлийг шийтгэл оногдуулснаас хойш нэг жилийн дотор давтан үйлдсэн бол хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийг хүчингүй болгож, хүнийг гурван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг арван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

Тайлбар: Энэ зүйлд заасан “мэдээлэл нийлүүлэгч” гэж Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуулийн 8.1.1, 8.1.2-т заасан этгээдийг ойлгоно.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЗӨРЧИЛ ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэгт дараах агуулга бүхий 6.67 дахь заалт нэмсүгэй:

“6.67.Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын улсын байцаагч Зөрчлийн тухай хуулийн 15.37 дугаар зүйлд заасан зөрчил.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 11 дэх заалтын “олборлох үйлдвэрийн” гэснийг “эрдэс баялаг, олборлох үйлдвэрлэлийн” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ОЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Ойн тухай хуулийн доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг нэмсүгэй:

1/6 дугаар зүйлийн 6.6 дахь хэсэг:

“6.6.Ой ашиглагч иргэн, ойн нөхөрлөл, аж ахуйн нэгж, байгууллага, ойн мэргэжлийн байгууллага Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээллийг тус хуульд заасан нэгдсэн порталд хүргүүлэх үүрэгтэй.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

НИЙТИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН ИЛ ТОД БАЙДЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг нэмсүгэй:

1/9 дүгээр зүйлийн 9.20 дахь хэсэг:

“9.20.Хуульд нээлттэй байхаар заасан мэдээлэл нь хязгаарлалттай мэдээлэлд хамаарахгүй.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ТӨРИЙН АУДИТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Төрийн аудитын тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг нэмсүгэй:

1/37 дугаар зүйлийн 37.7 дахь хэсэг:

“37.7.Төрийн аудитын байгууллага нь Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасны дагуу ил тод байдлын тайлан гаргаж нэгдсэн порталд хүргүүлнэ.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ТҮГЭЭМЭЛ ТАРХАЦТАЙ АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/20 дугаар зүйлийн 20.1.10 дахь заалт:

“20.1.10.Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээлэл, тайланг гаргаж нэгдсэн порталд хүргүүлэх.”

2/25 дугаар зүйлийн 25.7, 25.8, 25.9, 25.10 дахь хэсэг:

“25.7.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь байгаль орчныг хамгаалах, уурхай ашиглах, үйлдвэр байгуулахтай холбогдуулан орон нутгийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх, Монгол Улсын иргэдийн ажлын байр нэмэгдүүлэх, хандив, тусламж, дэмжлэг өгөх асуудлаар тухайн тусгай зөвшөөрлийн талбай орших сум, дүүргийн Засаг даргатай гэрээг байгуулна.

25.8.Энэ хуулийн 25.7-д заасан гэрээг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч уурхай ашиглахын өмнө байгуулах ба гэрээний загвар, гэрээ байгуулах журмыг Засгийн газар батална.

25.9.Сум, дүүргийн Засаг дарга нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй байгуулсан энэ хуулийн 25.7-д заасан гэрээг олон нийтэд нээлттэй, ил тод байлгана.

25.10.Нутгийн захиргааны болон бусад байгууллага, албан тушаалтан, иргэн, хуулийн этгээд энэ хуулийн 25.7-д заасан гэрээнд тусгагдаагүй хандив, тусламж, дэмжлэгийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс шаардахыг хориглоно.

25.11.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь нутгийн захиргааны байгууллагаас баталсан хуваарийн дагуу энэ хуулийн 25.7-д заасан гэрээний хэрэгжилтийн талаар болон бусад шаардлагатай асуудлаар нээлттэй хэлэлцүүлгийг тухайн орон нутагт жил тутам явуулна.

25.12.Сум, дүүргийн Засаг дарга нь энэ хуулийн 25.7-д заасан гэрээний хэрэгжилт, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаа болон түүний байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх үйл ажиллагаанд олон нийтийн хяналт тавих үүрэг бүхий ажлын хэсгийг холбогдох эрх бүхий байгууллага болон иргэний нийгмийн байгууллага, мэргэжилтэн, шинжээч, тухайн орон нутгийн иргэдийн бүрэлдэхүүнтэйгээр томилон ажиллуулж болно.”

3/34 дүгээр зүйлийн 34.10 дахь заалт:

“34.10.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тухайн жилд борлуулсан бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ, орон нутгийн төсөвт төлсөн албан татвар, төлбөрийн хэмжээ, хуулийн этгээдийн хувьцаа эзэмшигч, эцсийн өмчлөгч, тэдгээрийн өөрчлөлтийн талаарх мэдээлэл, нутгийн захиргааны байгууллагатай байгуулсан гэрээг дараа оны 01 дүгээр улиралд багтаан нийтэд мэдээлнэ.”

3 дугаар зүйл.Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.5 дахь хэсгийн “17.10-т” гэснийг “38 дугаар зүйлийн 38.2-т” гэж өөрчилсүгэй.

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ЕРӨНХИЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуульд дараах агуулга бүхий заалт нэмсүгэй.

1/ 12 дугаар зүйлийн 12.2.5-дахь заалт:

“12.2.5. Байгалийн нөөц ашиглах чиглэлээр зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцааны тав болон түүнээс дээш хувийн хувьцаа эзэмшигч, эцсийн эзэмшигч, эцсийн өмчлөгчийн нэр, иргэний харьяалал, төрсөн огноо (хуулийн этгээд бол хуулийн этгээдийн нэр, улсын бүртгэлийн дугаар, оршин байгаа газрын хаяг), тэдгээрийн аль нэг нь улс төрд нөлөө бүхий этгээд эсэх мэдээлэл, улс төрд нөлөө бүхий этгээдэд тооцогдож эхэлсэн бол улс төрд нөлөө бүхий этгээдэд тооцогдож эхэлсэн хугацаа.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**УСНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Усны тухай хуулийн доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг нэмсүгэй:

1/7 дугаар зүйлийн 7.6 дахь хэсэг:

“7.6.Ус ашиглагч иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээллийг тус хуульд заасан нэгдсэн порталд хүргүүлэх үүрэгтэй.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1 дэх хэсэгт дор дурдсан агуулгатай заалт нэмсүгэй:

“4.1.12.“эцсийн эзэмшигч” гэж Татварын ерөнхий хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.48-д заасан этгээдийг.”

2 дугаар зүйл.Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн дараах заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/10 дугаар зүйлийн 10.1.14 дэх заалт:

“10.1.14.хуулийн этгээдийн эцсийн өмчлөгч, эцсийн эзэмшигч, хуулийн этгээдийн хувьцааны тав болон түүнээс хувийн хувьцаа эзэмшигч хүний эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, иргэний харьяалал, төрсөн огноо, улс төрд нөлөө бүхий этгээд эсэх мэдээлэл, улс төрд нөлөө бүхий этгээдэд тооцогдож эхэлсэн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээлэл, хувьцаа, хувь оролцоо, саналын эрхийн талаарх мэдээлэл, хуулийн этгээд бол хуулийн этгээдийн нэр, улсын бүртгэлийн дугаар, оршин байгаа газрын хаяг, хувьцаа, хувь оролцоо, саналын эрхийн талаарх мэдээлэл.”

2/14 дүгээр зүйлийн 14.2.10 дахь заалт:

“14.2.10.хуулийн этгээдийн эцсийн өмчлөгч, эцсийн эзэмшигч, хуулийн этгээдийн хувьцааны тав болон түүнээс хувийн хувьцаа эзэмшигч хүний эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, иргэний харьяалал, төрсөн огноо, улс төрд нөлөө бүхий этгээд эсэх мэдээлэл, улс төрд нөлөө бүхий этгээдэд тооцогдож эхэлсэн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээлэл, хувьцаа, хувь оролцоо, саналын эрхийн талаарх мэдээлэл, хуулийн этгээд бол хуулийн этгээдийн нэр, улсын бүртгэлийн дугаар, оршин байгаа газрын хаяг, хувьцаа, хувь оролцоо, саналын эрхийн талаарх мэдээлэл.”

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЦӨМИЙН ЭНЕРГИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Цөмийн энергийн тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/ 28 дугаар зүйлийн 28.4.6 дахь заалт:

“28.4.6.Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээлэл, тайланг гаргаж нэгдсэн порталд хүргүүлэх.”

2/28 дугаар зүйлийн 28.6.6 дахь заалт:

“28.6.6.Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хуульд заасан мэдээлэлэ, тайланг гаргаж нэгдсэн порталд хүргүүлэх.”

3/29 дүгээр зүйлийн 29.5 дахь хэсэг:

“29.5.Геологи, уул уурхайн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь энэ зүйлд заасан гэрээг байгуулснаас хойш ажлын 5 хоногийн дотор тус гэрээг нийтэд цахимаар ил тод болгоно.”

4/30 дугаар зүйлийн 30.5 дахь хэсэг:

“30.5.Засгийн газар нь энэ хуулийн 30.1-д заасан гэрээг байгуулснаас хойш ажлын 5 хоногийн дотор тус гэрээг нийтэд цахимаар ил тод болгоно.”

5/34 дүгээр зүйлийн 34.9 дэх хэсэг:

“34.9.Энэ хуулийн 34.2-т заасан үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээллийг нууцлахыг хориглоно.”

2 дугаар зүйл.Цөмийн энергийн тухай хуулийн дараах хэсэг, заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/7 дугаар зүйлийн 7.2.1 дэх заалт:

“7.2.1.энэ хуулийн 7.1.1-д заасан шийдвэрийн албан ёсны эх хувь, хувьцааг өмчлөл, эзэмшил, ашиглалтдаа авах этгээдийн нэр, хаяг, эрхэлж байгаа үйл ажиллагааны чиглэл, хувьцаа эзэмшигч, эцсийн өмчлөгч этгээдийн буюу хүн бол эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, иргэний харьяалал, төрсөн огноо, улс төрд нөлөө бүхий этгээд эсэх мэдээлэл, улс төрд нөлөө бүхий этгээдэд тооцогдож эхэлсэн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээлэл, хувьцаа, хувь оролцоо, саналын эрхийн талаарх мэдээлэл, хуулийн этгээд бол хуулийн этгээдийн нэр, улсын бүртгэлийн дугаар, оршин байгаа

газрын хаяг, хувьцаа, хувь оролцоо, саналын эрхийн талаарх мэдээлэл болон уг шийдвэртэй холбоотой Цөмийн энергийн комиссоос шаардлагатай гэж үзсэн бусад мэдээлэл;"

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Байгалийн нөөц ашиглалтын ил тод байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг